

Пакінуў
паэтычны
след
стар. 5

Пад
знакам
якасці
стар. 10

Класіка
з іншага
ракурсу
стар. 13

Першыя ў небе і на Зямлі

Фота Кастуся Дробава.

Фрагмент экспазіцыі выставачнага праекта «Першыя...».

Зусім яшчэ нядаўна людзі глядзелі на начны небасхіл, дзе ярка гарэлі мільёны зорак, і марылі, што калі-небудзь чалавек зможа дакрануцца да адной з іх. Космас заўсёды прывабліваў сваёй таямнічай, неразгаданай прыгажосцю. Хтосьці захапляўся ім, кагосьці ён палыхаў, але аднолькава для ўсіх космас заставаўся далёкім і нязведаным.

12 красавіка 1961 года чалавецтва ўпершыню дацягнулася да зорак і атрымала надзею на новы этап у развіцці ўсёй цывілізацыі. Больш за 60 гадоў назад савецкі лётчык Юрый Гагарын стаў першым чалавекам, які ўбачыў нашу планету з космасу. Цяпер людзей не вельмі здзівіш палётам на арбіту, але ўсё пачалося са знакамітага выразу «Паехалі!», які аб'яднаў увесь свет. Выставачны праект «Першыя...» у Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага знаёміць з доўгай і цікавай гісторыяй імкнення чалавека да космасу. У экспазіцыі прадстаўлены асабістыя рэчы Юрыя Гагарына, архіўныя дакументы, якія датычацца падрыхтоўкі да першага палёту ў космас, мастацкія, у тым ліку дзіцячыя, творы на касмічную тэматыку. На выстаўцы таксама можна даведацца пра сучасныя дасягненні касманаўтыкі, што вельмі актуальна для Беларусі. Першая жанчына-беларуска ў космасе — важная падзея для нашай краіны. Марыя Васілеўская так сама, як і Юрый Гагарын 63 гады назад, у складаны час падарыла надзею ўсім беларусам і беларускам на новыя подзвігі і неверагодныя адкрыцці.

«ЛіМ»-акцэнт

Памяць. Прэм'ера нацыянальнага патрыятычнага праекта «Патэтычны дзёнік памяці» Вялікага тэатра Беларусі адбудзецца 22 і 23 чэрвеня, піша БелТА. Прысвечаны перыяду акупацыі і вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, ён ствараецца на аснове музыкі беларускіх кампазітараў за апошнія 50 гадоў, напісана для Вялікага тэатра, оперных і балетных твораў, інструментальнай музыкі і розных песень. Дарэчы, Вялікі тэатр Беларусі ўдзельнічае ў рэалізацыі Канцэпцыі развіцця нацыянальнай культурнай прасторы ва ўсіх сферах жыцця грамадства на 2024—2026 гады. Адным з галоўных напрамкаў канцэпцыі з'яўляецца прыяцненне маладых спецыялістаў.

Фестываль. Вечар кампазітара Аляксандры Пахмутавай адкрыў XXXIX Фестываль музыкі «Мінская вясна» ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. У праграме — больш за 20 канцэртаў у Вялікай канцэртнай і Малой зале імя Рыгора Шырмы з удзелам вядучых калектываў філармоніі і салістаў — знакамітых музыкантаў і адоранай моладзі. Да таго ж падчас фестывалю пройдзе цыкл канцэртаў «100 гадоў паслеху. Да юбілею Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Глінкі». Цэнтральнай падзеі — 80-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — будуць прысвечаны дзве канцэртныя праграмы. Гэта «Спявай, мая сталіца!» (26 мая) і «Вясна на крэшчэнда» (29 мая) заслужанага аматарскага калектыву Беларусі «Залатая струна».

Конкурс. Гран-пры рэспубліканскага конкурсу «Час танцаваць» заваяваў заслужаны аматарскі калектыв Беларусі народны ансамбль танца «Чабарок», перадае БелТА. Ён жа стаў пераможцам у намінацыі «Народны танец, народна-стылізаваны танец». А ў намінацыі «Класічная харэаграфія» вылучылі Валерыю Мальцаву з нумарам «Марная засцярога». У катэгорыі «Вольны напрамак» найлепшай была школа сучаснага танца «Dance City», у намінацыі «Сучасная харэаграфія» — узорны ансамбль танца «Натхненне». Пераможцам у намінацыі «Эстрадная харэаграфія» назвалі ўзорны ансамбль танца «Карусель».

Прэм'ера. Спектакль «Ідыёты» па матывах кнігі Фрэдрыка Бакмана «Трывожныя людзі» рыхтуецца ў Беларускай дзяржаўнай маладзёжным тэатры. Прэм'ера сцэнічнай версіі запланавана на 26 красавіка. У пастаноўцы заняты актёры Ганна Лаухіна, Таццяна Новік, Марына Блінова, Аляксей Шутаў, Дар'я Ізмайлава, Вікторыя Чумак, Любоў Пукіта, Мікалай Варабей ды іншыя. Рэжысёр-пастаноўшчык — Анаголь Лагуценкаў.

Вярнісаж. Выстаўка «Ад Нёмана да Ціхага акіяна: гісторыя вандровак і геаграфічных даследаванняў», прымеркаваная да 70-годдзя Беларускага геаграфічнага таварыства і 90-годдзя факультэта геаграфіі і геаінфарматыкі БДУ, адкрылася ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Экспазіцыя расказвае аб станаўленні геаграфіі ў краіне і ўнёску знакамітых першапраходцаў — выхадцаў з Беларусі, увекавечаных у падручніках і геаграфічных картах свету. Сярод экспанатаў — рэдкія кнігі і карты, сучасная тэматычная літаратура. Прадстаўлены партрэты і кароткія біяграфічныя звесткі пра беларускіх падарожнікаў і географіў. Дарэчы, падчас адкрыцця прэзентавалі кнігі «Географы Беларусі. Біяграфічны даведнік», «Пружанскі край на старадаўніх картах» і «Пружанская кулінарыя: 76 унікальных рэцэптаў». Выстаўка прадоўжыцца да 21 красавіка.

Музей. Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры працягвае праект «Па мячы і па кудзелі. Гісторыя сям'і — гісторыя асобы». Сёння Зміцер Юркевіч падчас аўтарскай лекцыі пазнаёміць з постаццю і творами Станіслава Рэйтана. «Доўгае жыццё нашага героя прыпала на самыя драматычныя часы гісторыі. Ён бачыў другі і трэці падзелы Рэчы Паспалітай, падзеі вайны 1812-га і неспакойныя 30-я гады XIX ст. З 1840 года пачынаецца грамадская дзейнасць Станіслава, калі яго выбіраюць Слуцкім павятовым маршалкам. Сёння асоба Станіслава вядома не ўсім літаратуразнаўцам: у грунтоўных працах па нашай літаратуры XIX стагоддзя не адшукаеце яго імя. Але быў і той час, калі імя Станіслава не сыходзіла са старонкаў часопісаў, газет... Літаратурны аўтарскія і ананісныя дыскусіі з іншымі літаратарам Генрыкам Жавускім былі ў цэнтры ўвагі ўсёй тагачаснай інтэлігенцыі», — адзначаюць у музеі.

Кіно. У Беларусі здымучь ігравы мастацкі фільм, прысвечаны подзвігу Герояў Беларусі — ваенных лётчыкаў маёра Андрэя Нічыпорчыка і лейтэнанта Мікіты Куканенкі. Нядаўна прадстаўнікі Міністэрства абароны і Міністэрства культуры правялі першую рабочую нараду, на якой абмеркавалі сцэнарый фільма, актёрскі склад і агульную канцэпцыю здымак. Фільм мае рабочую назву «Адно на дваіх». Здымкі запланаваны на 2025 год.

Агляд афіцыйных падзей ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Да Дня яднання

Удоме літаратара адбылося ўрачыстае пад'ядзенне вынікаў штогадовага літаратурнага конкурсу «Славянскі калейдаскоп», прысвечанага Дню яднання народаў Беларусі і Расіі. Арганізатарамі выступілі Мінскае гарадское аддзяленне СПБ, таварыства дружбы «Беларусь — Расія» і культурна-асветніцкае грамадскае аб'яднанне «Наша Русь» пры падтрымцы Расійскага цэнтра навукі і культуры.

На чарговы конкурс паступіла больш за 130 твораў паэзіі, прозы і публіцыстыкі ад аўтараў ва ўзросце да 35 гадоў з розных рэгіёнаў Беларусі і Расіі. Пастаянным старшынёй творчага журы з'яўляецца кіраўніца Мінскага гарадскога аддзялення СПБ, старшыня таварыства дружбы «Беларусь — Расія» Міхась Пазнякоў.

У намінацыі «Паэзія» першае месца журы прысудзіла Анастасіі Дзібравой (г. Брэст). На другім месцы — юныя паэты Кацярына Мізерыя (г. Брэст), Ігар Пятровіч (г. Мазька), Ульяна Горыш (г. Гродна), Аліса Чарнашай (г. Мінск), Андрэй Дарожкін (г. Гродна). Трэцяе месца занялі Святлана Прымака (г. Мінск), Юлія Котава (г. Кобрыв), Алена Аўсёвіч (г. Круглае), Дар'я Прохарова (г. Полацк). Намінацыя была прадстаўлена найбольшай колькасцю ўдзельнікаў і парадавала прыемнымі адкрыццямі.

Значна меней твораў было паддзена ў намінацыі «Малая проза». Першае месца журы прысудзіла Кацярыне

Пракаповіч (г. Брэст), другое — Ларысе Івановай (Горачкі р-н, а/г Леніна), а трэцяе — Таццяне Дзеніскавец (г. Гомель).

Парадавалі юныя публіцысты, асабліва мінчане. Так, першае месца заняў Віталій Грышкевіч (СПШ № 4 г. Мінска). Другое — Аляксандр Аляшкоў і Юрый Крупкін (абодва — гімназія № 35 г. Мінска), Ксенія Лявіцкая (г. Ваўкавыск), Паліна Лашкевіч (г. Гомель). На трэцім месцы — самая юная ўдзельніца конкурсу, вучаніца 5-га класа сталічнай гімназіі № 35 Юлія Дзеўлікамава.

Пераможцы конкурсу атрымалі дыпломы, сувеніры і кнігі, асобныя нават з аўтографамі аўтараў. Узнагароды атрымалі і найлепшыя настаўнікі творчай моладзі — паэт і перакаладчык з Брэста Міхалі Кулеш і настаўніца гімназіі № 35 г. Мінска Наталія Лойка.

Перад прысутнымі выступілі пісьменнікі Міхась Пазнякоў, Іван Юркін, Уладзімір Мазго, Аліна Грышкевіч, а таксама некаторыя пераможцы конкурсу. У зале была разгорнута кніжная выстаўка, прысвечаная падзеі, супрацоўніцтва пісьменнікаў Беларусі і Расіі.

Найлепшыя творы лаўрэатаў будуць прапанаваны літаратурна-мастацкім выданням. Усе канкурсанты запрашаны да ўдзелу ў новым літаратурным конкурсе. Гэтым разам ён будзе прысвечаны 80-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Павел КУЗЬМІЧ

Быць адзначаным

У Мемарыяльнай зале Дома літаратара адбылося ўзнагароджанне пераможцаў конкурсу апавяданняў «Звезды» за 2023 год.

У творчым спаборніцтве, якое ладзіць «Звезда», ахвотна адточваюць перы аўтары са сталіцы і з рэгіёнаў, вядомыя майстры прозы і пацкаўцы. Сёлета ў тройку лідараў увайшлі Алена Руцкая («Вечар успамінаў», 1-е месца), Аляксей Бычкоўскі («Адарка», 2-е месца), Ніна Рыбкі («Вясельны ручнік», 3-е месца).

Фота Касцюк Дробова.

Пераможцы конкурсу Аляксей Бычкоўскі і Ніна Рыбкі.

Дыпломы і падарункі пераможцам уручыў намеснік дырэктара РВУ «Выдавецкі дом «Звезда» — галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва», намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксей Чарота.

«Не адзін год «Звезда» вядзе гэты конкурс, — адзначаў Аляксей Іванавіч. — Хацеў бы падкрэсліць заўважны рост узроўню апавяданняў, якія перамагаюць. Усе лідары гэтага сезона — члены Саюза пісьменнікаў Беларусі. Прыемна, што найлепшыя празаікі знаходзяцца ў нашай творчай арганізацыі».

А наколькі важная перамога для саміх літаратараў? «Перамога ў конкурсе апавяданняў «Звезды» — гэта прэстыжна, — лічыць Аляксей Бычкоўскі. — Для мяне было прыемнай нечаканасцю тое, што мой твор пра сямейную драму выйшаў у лідары, бо пішу я ў асноўным фантастыку. Гэта натхняе і надалей спрабаваць сябе ў рэалістычнай прозе. Мабыць, буду зноў удзельнічаць у конкурсе».

«Перамога для мяне не першая, у гэтым творчым спаборніцтве выходзіла ў лідары і раней, — расказала Ніна Рыбкі. — Заўсёды стараюся сачыць за публікацыямі, за новымі іменамі, якія з'яўляюцца дзюкучы выданню. Выдатна, што газета дае магчымасць літаратарам, маладым і сталым, заявіць пра сябе, бо любая падтрымка для нас істотная. Для пісьменніка важна быць адзначаным».

Тым часам конкурс апавяданняў — 2024 ужо ўзяў старт! Запрашаем прыняць удзел у нашым творчым марафоне.

Алена БРАВА

Сяброўства ўмацоўваецца

Адбыўся першы этап між-народнага літаратурна-музычнага фестывалю «Русь і Белая Русь — адзіныя», прымеркаванага да Дня яднання народаў Беларусі і Расіі. Ён быў арганізаваны пісьменнікамі Мінскага гарадскога аддзялення СПБ і Ліпецкай вобласці (Расія). У ім прынялі ўдзел літаратары і артысты Беларусі і Расіі. Старшынёю аркамтэта фестывалю выступіў Міхась Пазнякоў.

Першы этап фестывалю прайшоў у Мінску, Асіповічах і Нясвіжы. У рэгіёнах кіраўнікамі праектаў і каардынатарамі выступілі пісьменніца Тамара Кавальчук і Асіповіцкі райвыканкам, пісьменніца Зоя Кулік і Нясвіжскі райвыканкам. Дэлегацыю з расійскага боку ўзначальвалі кіраўнік праекта, пісьменнік, старшыня ГА СП «Воінское содружество» Валянцін Баюканскі і каардынатар праекта ў Ліпецкай вобласці,

прадстаўнік грамадскай арганізацыі «Со-общество» Галіна Кіслова.

У Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы прайшло ўрачыстае адкрыццё фестывалю і адбылося вялікі канцэрт з удзелам гасцей і гаспадароў: выступілі мінскія і ліпецкія пісьменнікі Міхась Пазнякоў, Валянціна Паліканіна, Валерый Максімовіч, Ліліяна Аннух, Тамара Кавальчук, Валянцін Баюканскі, Павел Кузаўлеў, Вольга Смірнова, Аляксандр Калеснік, а таксама Ларыса Антонава (г. Баранавічы). Горача віталі слухачы выступленні ансамбля народнай музыкі і песні «Менскі гармонік», старшага выкладчыка БДУКМ, спевака Аляксандра Валодчанкі, заслужанай артысткі Расійскай Федэрацыі Таццяны Ігнацьевы, заслужанага артыста Расіі Вячаслава Мельніка, ансамбля казачкай песні «Берега».

Артысты Мінскага гарадскога тэатра паэзіі (мастацкі кіраўнік — Вольга Багушыньска) паказалі ўрывак

спектакля ваводле твора рускага пісьменніка Ігара Грыгор'ева «Чорныя дні» (аўтар сцэнарыя — пісьменніца Наталія Саветная, рэжысёр — Ганна Красоўская).

6 красавіка ўдзельніцаў фестывалю гасцінна сустракалі ў Асіповічах. Да літаратараў і артыстаў з Ліпецкай вобласці далучыліся мясцовыя літаратары і самадзейныя мастацкія калектывы. 7 красавіка фестываль прадоўжыўся ў Нясвіжы. Тут выступілі ў тым ліку мясцовыя, мінскія і гродзенскія пісьменнікі, а таксама калектывы мастацкай самадзейнасці (кардынатар — пісьменніца Зоя Кулік).

18, 19, 20 красавіка фестываль «Русь і Белая Русь — адзіныя» завершыцца ў Ліпецкай вобласці. Варта адзначыць, што правядзенне фесту стала магчымым дзюкучы супрацоўніцтва з арганізацыяй «Со-общество» г. Ліпецка і пры падтрымцы прэзідэнцкага фонду культурных ініцыятыў Расійскай Федэрацыі.

Павел КУЗЬМІЧ

не абмініце

Новыя кнігі ад «Звязды»: красавік 2024-га...

У красавіку да чытачоў нашай краіны прыйдзе цэлы шэраг навінак ад Выдавецкага дома «Звязда».

Будзе перавыдадзены раман народнага пісьменніка Беларусі Мікалая Чаргінца «Аперацыя “Кроў”». Кніга запатрабавана і аічынным кнігагандлем, і бібліятэкамі краіны. Асабліва ёй цікавіцца ў навучальных установах — школах і ВНУ краіны. У творы — размова пра падзеі Вялікай Айчыннай вайны, пра трагедыю выпрабаванні, праз якія вымушаны былі прайсці нашы папярэднікі ва ўмовах здекаў фашысцкіх захопнікаў, ва ўмовах генацыду беларускага народа. Публіцыст, журналіст газеты «СБ. Беларусь сегодня» Людміла Гладкая сабрала асобнай кнігай свае ўласныя рэпартажы з Данбаса, якія раней выходзілі на старонках грамадска-палітычнай

газеты. Зборнік носіць наступную назву — «Урокі Данбаса: спецыяльны рэпартаж каля лініі фронту».

Па традыцыі выдавецтва ўважлівае да сучаснай мастацкай літаратуры. Пабачыць свет пры падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь раман-дзёнік лаўрэата спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры і мастацтва, лаўрэата Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі Віктара Шніпа «Заўтра была адліга — 4». Старэйшына пісьменніцкага цэха краіны дзіцячы пісьменнік, паэт і мастак Сяргей Давідовіч прапануе юным чытачам сваю кнігу «Не жыццё, а казка». Выйдзе ў красавіку і зборнік апавяданняў дзіцячай пісьменніцы Ганны Лео «Піярэсты гісторыі». Юнаму чытачу адрасуе сваю кнігу «Залатыя рыбкі» і Іна Фралова, якая, дарэчы, нядаўна ўклала для малодшых школьнікаў хрэстаматыю «Верасок» (кніга

таксама выйшла ў «Звяздзе»). Дэбютам у літаратуры можна назваць кнігу вершаў палітолага і публіцыста Вадзіма Баравіка «Іду по Мінску».

Да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў прымеркавана і выданне гісторыка-публіцыстычнай кнігі А. Плавінскага і А. Шавеля «Беразьянка». Пад вокладкай гэтага па-свойму ўнікальнага гісторыка-дакументальнага, гісторыка-краязнаўчага нарыса сабраць звесткі пра лёс спаленай фашысцкімі карнікамі вёскі Беразьянка, якая знаходзілася ў Пухавіцкім раёне на Міншчыне. Ужо стала традыцыя ў Выдавецкім доме «Звязда» звяртацца да лёсаў «вогненых вёсак». Напрыканцы мінулага, 2023-га, года выйшла кніга Анатоля Бензерука «Алабасек», прысвечаная спаленаму фашыстамі паселішчу Драмлёва Жабінкаўскага раёна.

Мікола БЕРЛЕЖ

Вера ў будучыню

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшла 30-я кніга паэзіі Тамары Красновай-Гусачэнкай «Прішлі времена». У ёй прадстаўлены новыя вершы, а таксама выбраныя творы, якія найбольш часта чытаюцца на літаратурных сустрэчах.

Тамара Краснова-Гусачэнка — лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі ў намінацыі «Паэзія», а таксама шэрагу шматлікіх прэстыжных літаратурных прэмій. Уладальніца «Залатога медала Ф. Цютчава», ганаровага знака «Ф. Цютчаў», медала і ордэна Францыска Скарыны.

Лепш за ўсё пра аўтара гавораць, вядома ж, вершы. Гэта глыбокая філасофская лірыка, напоўненая святлом, жыццільным, стойкасцю духу, перамогай справядлівасці, верай у будучыню. Кніга ўжо паступіла ў бібліятэкі краіны.

Прэс-цэнтр Віцебскага абласнога аддзялення СПБ

імпрэзы

Маладыя — маладым

Гасцямі красавіцкага пасяджэння літаратурнай гасцініцы «Аўтограф» пры інтэрнаце БДЭУ былі ўдзельнікі паэтычнага тэатра «Рытмы сэрца», што працуе пры БДУР.

Творчы кіраўнік літаратурнай пляцоўкі супрацоўнік Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Іна Фралова пачала імпрэзу з верша, прысвечанага светлай памяці Міколы Малюкі. Вядучая расказала пра творчы і жыццёвы шлях паэта, распавяла пра асноўныя тэмы яго творчасці.

Пасля Іна Мікалаеўна прадставіла слухачам таленавітых аматараў высокага мастацкага слова. У іх выкананні прачула і ўзнёсла гучалі творы беларускіх і рускіх класікаў.

Ганна СТАРАДУБ

прэзентацыі

«Пасланні...» па-беларуску

7 красавіка ў прыходскім доме Петра-Паўлаўскага сабора г. Мінска прайшоў знакавае мерапрыемства, прымеркаванае да Дзеяў праслаўнай кнігі, — прэзентацыя толькі што выдзеныя «Пасланні Саборных і да Рымлян».

Немалой аўдыторыі чытачоў было прадстаўлена гэтае выданне на чатырох мовах (грэчаскай, царкоўнаславянскай, рускай і сучаснай беларускай), якім працягваецца публікацыя плёну працы Беларускай

Біблійнай Камісіі. З перакладаў Свяшчэннага Пісання Новага Завету гэта ўжо шостая кніга ў такім фармаце. Раней (адпаведна, у 1991, 1999, 2003, 2005 і 2010 гг.) выйшлі чатыры Евангеліі і Дзеянін святых апосталаў. Акрамя іх Новы Завет, перакладзены Біблійнай Камісіяй, выдаваўся таксама цалкам — чатыры разы, у тым ліку двойчы для богаслужэбнага ўжытку.

Дарэчы, новая кніга прэзентавалася якраз у тым памяшканні, дзе гадамі працуе Біблійная Камісія, а на мерапрыемстве прысутнічаў увесь

ціперашні яе склад на чале з насталяем сабора, праіерарэем Георгіем Латушкам, намеснікам старшыні Камісіі. Якраз тыя, хто непасрэдна ўдзельнічаў у падрыхтоўцы перакладу, падзяліліся сваім бачаннем значнай колькасці праблем, з якімі даялося сутыкацца, а таксама перспектыву замацавання беларускай мовы ў статусе царкоўнай.

Прысутныя прыхаджане храма і запрошаныя госці мелі магчымаць задаць пытанні «талкоўнікам» і атрымаць кваліфікаваныя адказы. Алякс ЦИМАФЕЕЎ

праекты

«Франтавічка» ў Рагачове

Пры аншлага ў Рагачоўскім гарадскім Доме культуры адбыўся паказ спектакля «Франтавічка» па п'есе Ганны Батурынай. Паспеху спрыяла таленавітая работа рэжысёра народнага тэатра Наталлі Халімонавай, акцёраў Наталлі Гудковай, Міхайла Сідарэва, Любові Серадовай, Людмілы Старавойтавай, Ірыны Сідарэнкі, Аляксея Антонова. Акрамя іх у спектаклі былі заздзейнічаны яшчэ восемнаццаць артыстаў.

Новая работа Рагачоўскага народнага тэатра прымеркавана да значнальных дат — 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. І да гэтага пары ўдзячныя глядачы памятаюць яе выдатную пастаноўку «Не пакідай» па п'есе Аляксея Дударова.

— Тэмы міру, гістарычнай памяці заўсёды актуальныя, — адзначае рэжысёр Наталлі Халімонава. — Асабліва гэта важна напярэдадні 80-годдзя вызвалення нашай краіны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Наш спектакль — магутны пратэст супраць вайны.

Міхась СЛІВА

Месяц прыгожасці

Спецыялісты аддзела нестэцыянарнага сабслугоўвання і кінавідаабслугоўвання насельніцтва Смаргонскага раённага цэнтру культуры дораць добры настрой жыхарам аддаленых вёскаў Смаргонскага раёна. Для іх прыезд артыстаў — заўсёды радасць і свята, а ў сакавіку — двойное! У першы ясенні месяц выконваліся кампазіцыі, прысвечаныя Міжнароднаму жаночаму дню.

Больш за дзесяць вёсак аб'ехалі артысты Смаргонскага РЦК з музычнай паштоўкай «Вясна, як жанчына, цудоўная». Самыя лепшыя пажаданні гучалі ў адрас жанчын.

Ілона СМАГУР

«ЛіМ»-люстэрка

Выстаўка «Традыцыі і сучаснасць», прымеркаваная да Дня яднання народаў Беларусі і Расіі, адкрылася ў мастацкім музеі ў Бранску, інфаруе БелТА. У экспазіцыі прадстаўлена больш за 80 студэнцкіх работ аддзяленняў выяўленчага мастацтва Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў і Бранскага абласнога каледжа мастацтваў. Старшыня бранскага аддзялення Саюза мастакоў Расіі народны майстар Расіі Аляксандр Хамрачоў заўважыў, што работы зроблены на высокім узроўні. Пазнаёміцца з выстаўкай можна да 5 мая.

Чытачы Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі атрымаюць аддалены доступ да электроннай чытальнай залы Прэзідэнцкай бібліятэкі ім. Б. М. Ельцына. Пра гэта паведаміў генеральны дырэктар расійскай бібліятэкі Юрыі Носаў падчас падпісання пагаднення аб супрацоўніцтве паміж дзвюма ўстановамі, якое адбылося ў Мінску. Як удакладняе «ИТАР-ТАСС», у фондах пецярбургскай кніжніцы шмат разнастайных выданняў, архіўных дакументаў, у тым ліку прысвечаных гісторыі ўзаемаадносін Расіі і Беларусі.

Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў «Анімаёўка-2024» абвясціў аб старце прыёму заявак. Традыцыйна паўдзельнічаць у фестывалі можна ў трох конкурсах: анімацыйных фільмаў, дзіцячай анімацыйнай творчасці, дзіцячага выяўленчага мастацтва і дэкаратыўна-прыкладной творчасці. Як нагадае БелТА, фест накіраваны на папулярныя найлепшых дасягненняў анімацыйнага кіно, развіццё і ўмацаванне культурных сувязей, выяўленне і падтрымку таленавітых дзяцей і моладзі, развіццё іх творчых здольнасцей. Сёлета «Анімаёўка» пройдзе ў Магілёве з 25 да 27 верасня. Творчае мерапрыемства адбудзецца ўжо 27-ы раз. Арганізатарамі выступаюць Міністэрства культуры і Магілёўскія абласныя выканаўчы камітэт.

Гасцямі Вялікага тэатра Беларусі ў красавіку стануць зоркі оперы і балета Івана Гынгазаў, вядучы саліст Маскоўскага музычнага тэатра «Гелікон-опера», і Іван Васільев, запрошаны саліст Міхайлаўскага тэатра, заслужаны артыст Расіі. Абодва маюць непасрэднае дачыненне да Беларусі: Івана Гынгазава беларускія карані, а Іван Васільев у свой час вучыўся ў хараграфічным каледжы ў Мінску. Тэатра Івана Гынгазава можна будзе пачуць у партыі Самсона ў оперы Камілія Сен-Санса «Самсон і Далаіла» 16 красавіка, а Івана Васільева мінскі глядач убачыць упершыню ў ролі Альберта ў балете «Жызель» Адольфа Адана ўжо сёння. Дырэжыруе Арцём Макараў.

Міжнародныя навуковыя чытанні паміці этнакультуры завяршаюцца сёння ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Падчас чытанняў і этнафоруму прайшлі пасяджэнні секцый, круглыя сталы, лекцыі, прэзентацыі новых выданняў, майстар-класы, творчыя праекты. Асноўныя тэмы чытанняў — вусная традыцыйная музычная культура, літургічная і паралітургічная музыка, падзеі Вялікай Айчыннай вайны ў музычным мастацтве, музыка ў аўдыявізуальных мастацтвах ды іншыя.

Помнік народнаму артысту СССР Міхайлу Ульянаву адкрылі ў Дзень тэатра ў парку «Міхайлаўскі сад» у Маскве, перадае РИА «Новости». Над стварэннем помніка працаваў творчы калектыв: народны мастак Расіі Андрэй Балашоў, які з'яўляецца аўтарам помніка Міхайлу Ульянаву на яго радзіме ў горадзе Тара і мемарыяльнай дошкі ў Маскве, дзе жыў артыст; а таксама мастак Ігар Бурганаў і архітэктар Юрыі Менчыц. Выдатны савецкі і расійскі акцёр, рэжысёр, педагог і грамадскі дзеяч, лаўрэат Ленінскай і Дзяржаўнай прэмій СССР, прэміі Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі, Міхайл Ульянаў з 1987 да 2007 года быў мастацкім кіраўніком Маскоўскага акадэмічнага тэатра імя Яўгенія Вахтангава. Тэатр кажаў моманту адкрыцця помніка шмат гадоў.

Фільмам адкрыцця 77-га Канскага кінафестывалю стане камедыя «Другі акт». Рэжысёрам выступіў Квенцін Дзюп'е. У карціне сыгралі Леа Сейду, Луі Гарэль, Венсан Ліндон, Рафалэў Кенар і іншыя артысты. Прэм'еру пакажуць у пазаконкурснай праграме. Канскі кінафестываль адкрыецца 14 мая. Старшыней журы стане рэжысёр фільма «Барбі» Грэта Гервіг.

Рэжысёр «Дзюны» Дэні Вільнёў зоймецца новым праектам — экранізаванай нон-фікшн «Ядзерная вайна: Сцэнарый» журналісткі Эні Якабсен. Над фільмам працуе студыя *Legendary*. Чакаецца, што Дэні Вільнёў пачне працаваць пасля здымак «Дзюны: Месіі». У сюжэце — пра перадумовы і патэнцыяльны дзеянні для пачатку ядзернай вайны ў свеце. Паралельна рэжысёр працуе над баефікам аб егіпецкай царыцы Клеапатры і адаптацыяй сай-фая «Спатканне з Рамай» Артура Кларка, удакладняюцца на сайце *film.ru*.

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

ЦК партыі вырашыла...

У першай палове 1987 года кіраўніцтва Беларускай партыі ў ЦК Кампартыі Беларусі шэраг сустрэч з прадстаўнікамі творчай інтэлігенцыі. Размовы, відаць па ўсім, былі па сутнасці, з разлікам на тое, што высокія службовыя асобы пісьменнікаў, мастакоў, дзеячаў тэатральнага мастацтва пачуюць. Праблем жа, як заўсёды, вышшдастаткова...

І вась 29 ліпеня 1987 года адбылося пасаджэнне Бюро ЦК партыі. Старшынстваваў, зразумела, першы сакратар — тады ім быў Яфрэм Юсеўвіч Сакалоў. Присунуты члены Бюро ЦК, кандыдаты ў члены Бюро ЦК КПБ, члены ЦК КПБ, кандыдаты ў члены ЦК КПБ. Удзельнічалі ў пасаджэнні Бюро старшыня Рэўкамсіі КПБ Якушаў, член Рэўкамсіі КПБ Філіпаў, загадчык аддзела ЦК КПБ Вайцянкоў, намеснікі загадчыкаў аддзелаў ЦК КПБ Бузук, Даніловіч, Лойка, намеснік старшыні камісіі партыйнага кантролю пры ЦК КПБ Гнедзька, рэдактар часопіса «Коммунист Белоруссии» Вялічка, намеснік дырэктара БелТА Пранішнікаў, карэспандэнт газеты «Правда» Сімураў.

Пятае пытанне — «Пра мерапрыемствы па рэалізацыі прапаноў і крытычных заўваг, выказаных на сустрэчах прадстаўнікоў творчых саюзаў рэспублікі ў ЦК КПБ». Дакладчыкамі выступілі Бузук, Пячэнікаў, Малафееў, Борыс, Еўтух, Сакалоў. Прынятае рашэнне зацвердзіць мерапрыемствы па рэалізацыі прапаноў і крытычных заўваг, выказаных на сустрэчах прадстаўнікоў творчых саюзаў рэспублікі ў ЦК Кампартыі Беларусі. «... Савету Міністраў БССР, абкамам КПБ, ЦК ЛКСМБ, рэспубліканскім міністэрствам і ведамствам, мінскім гаркаму КПБ і гарвыканкаму, творчым саюзам пра ход выканання дадзеных мерапрыемстваў інфармаваць ЦК КПБ у чэрвені 1988 г.

Кантроль уласцівы на адзельны культуры, прапаганды і агітацыі, навукі і навучальных устаноў ЦК КПБ».

Што ж канкрэтна стала прадметам увагі і якія рашэнні прапанаваў галоўны партыйны (лічы, што па тым часе: дзяржаўны!) орган рэспублікі... Дакумент, які стаў спецасаблівым праколам па выніках сустрэч і ўжо па выніках Бюро ЦК, так і называецца: «Мерапрыемствы па рэалізацыі прапаноў і крытычных заўваг, выказаных на сустрэчах творчых саюзаў рэспублікі ў ЦК Кампартыі Беларусі».

Старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, народны паэт БССР Скурко Я. І. (Максім Танк) выказаў наступнае меркаванне: «Творчы саюз старэе. Літаратары да 40 гадоў складаюць у ім усяго толькі 14 працэнтаў. Каб выдаць, маладым пісьменнікам неабходна чакаць 4-5 гадоў. Гэтую праблему ў некагортай ступені можна было б вырашыць выданнем дадатку да часопіса «Маладосць». Альманахі «Братэрства» і «Далёгляд» трэба выпусіць не па аднаму, а па два разы ў год. У нас меней, чым у іншых рэспубліках, выдаецца перакладной літаратуры. Мы не перакладаем творы, якія ўганараваны Ленінскімі прэміямі і Дзяржаўнымі прэміямі СССР. Трэба павялічыць аб'ём літаратурна-мастацкіх часопісаў, які быў памешаны ў 1982 годзе». Рашэнне на 1987 год прапаноўвалася наступнае: «3 мэтай вывядзення і падтрымкі творчай моладзі ўвайсці ў ЦК КПСС з просьбай аб адкрыцці новага часопіса «Крыніца» («Родник») на беларускай і рускай мовах; аб выданні бібліятэчкі часопіса «Маладосць»».

Адказнымі па кантролі прызначылі аддзельны прапаганды і агітацыі, культуры ЦК КПБ. Часопіс «Крыніца» («Родник») набыў вялікую папулярнасць. На яго старонках дэбютавалі многія яркія беларускія паэты і празаікі. А што да «Бібліятэчкі часопіса «Маладосць», то ў ёй выходзілі і арыгінальныя кнігі, і калектыўныя зборнікі. Другое рашэнне ў частцы праблем, узятых Максімам Танкам: «Актывізаваць работу літаратурных аб'яднанняў у рэспубліцы, індывідуальную работу з творчай моладдзю; узнавіць рэспубліканскія семінары творчай і навуковай моладзі». Адказнымі прызначылі ЦК ЛКСМБ, творчыя саюзы. Час выканання — з 1987 года, пастаянна. І яшчэ два даручэнні: першае — «Распрацаваць комплексную праграму выпуску і распаўсюджвання літаратуры, уключаючы выданне літаратурнай спадчыны, беларускай класікі, перакладной літаратуры. Вывучыць магчымасць і прыняць рашэнне пра мэтазгоднасць павелічэння перыядычнасці альманахаў «Братэрства», «Далёгляд»». (1987 год; адказы — Дзяржкамдрук БССР). Другое даручэнне: «Увайсці ў Саюз пісьменнікаў СССР з прапановамі аб упарадкаванні структуры літаратурных часопісаў, іх аб'ёмаў, штатгаў, ганарараў і рашэнні іншых пытанняў» (1987 год; Саюз пісьменнікаў БССР). Як бачым, для вырашэння пытанняў трэба было звяртацца ў Маскву. І шмат што залежала ад саміх пісьменнікаў саюзаў — і СССР, і БССР таксама.

Народны пісьменнік БССР Іван Пятровіч Шамякін, які на той час займаў пасаду кіраўніка беларускага энцыклапедычнага выдавецтва, выказаўся вась за што:

«Рэдакцыя літаратурна-мастацкіх часопісаў, газеты «Літаратура і мастацтва» знаходзіцца ў дрэнных памяшканнях». Рашэнне выпаслі наступнае: «Забяспечыць кантроль за вырашэннем пытанняў, звязаных з праектаваннем і будаўніцтвам ў бягучай пяцігодцы будынка для размяшчэння рэдакцый часопісаў «Полымя», «Нёман», «Беларусь», «Мастацтва Беларусі». Меркавалася, што на працягу 1987—1990 гг. аддзельны будаўніцтва і гарадской гаспадаркі, культуры ЦК КПБ, народнай адукацыі і культуры Упраўлення Справамі Савета Міністраў БССР зоймуцца гэтым. Што ж, пытанне сапраўды няяростае. І вырашыць яго не змаглі. Мінула ўжо больш трыццаці гадоў, а рэдакцыя літаратурна-мастацкіх выданняў усё яшчэ ў тых самых, кажучы словамі Івана Пятровіча, «дрэнных памяшканнях».

Фота Юрыя Іванова.

Іван Шамякін і Максім Танк.

Сярод тых, чые прапановы ўключылі ў шэраг іншых пунктаў «Мерапрыемстваў па рэалізацыі...», — і найстарэйшы пісьменнік Максім Лужанін. Вось на чым ён акцэнтаваў увагу: «У нас няма ні музея, ні помніка Ф. Скарыну. У г. Мінску яго імем назвалі вуліцу, дзе размешчаны ўсяго адзін будынак, ды і той мае вельмі непрыглядны выгляд...» Міністэрству культуры БССР даручылі: «Прапрацаваць гэтыя пытанні ў працэсе падрыхтоўкі рэспубліканскай праграмы манументальнай прапаганды». І яшчэ даручэнне — цяпер ужо Мінгарвыканкаму: «Разгледзець магчымасць прываення імя Ф. Скарыны адной з добраўпарадкаваных вуліц г. Мінска». Максім Амвросьевіч выклаў яшчэ адну ідэю: «Да гэтага часу мы аддаём эмігрантам Алеся Гаруна. Ён не напісаў ні радка супраць Савецкай улады. Трэба, каб ён заняў месца ў страі. Трэба разгледзець пытанні развіліц Жылуновіча і Ігнатоўскага». Запіс ў «Мерапрыемствы...» даволі асцярожны: «Вывучыць гэтыя пытанні і ўнесці прапановы ў ЦК КПБ». Заданне — Камісіі партыйнага кантролю пры ЦК КПБ, Інстытуту гісторыі партыі пры ЦК КПБ, аддзелам навукі і навучальных устаноў, культуры ЦК КПБ, АН БССР, Саюзу пісьменнікаў БССР...

Празаік Васіль Гігевіч (нарадзіўся ў 1947 годзе) — сакратар партыйнай арганізацыі СП БССР. Вось які ён агучыў адну з праблем: «Сакратар партыйнай арганізацыі Саюза пісьменнікаў БССР павінен быць вызваленым, а пакуль ён працуе па сумяшчальніцтве. Ідзе рэзкае старэнне партыйнай арганізацыі Саюза пісьменнікаў БССР — з 150 камуністаў ва ўзросце да 35 гадоў толькі 1 чалавек. Патрэбна даць магчымасць нашай партарганізацыі адрозна прыняць некалькі ленаў Саюза пісьменнікаў БССР кандыдатамі ў члены КПСС без абмежаванняў з боку райкама партыі». Даручэнне прапалі аддзел арганізацыйнай работы ЦК КПБ, Партызанскаму райкаму КПБ г. Мінска, партбюро СП БССР зусім канкрэтна: «Прыняць меры па росту шэрагаў партыйнай арганізацыі СП БССР за кошт найбольш дастойных членаў творчага саюза. Унесці прапановы пра вылучэнне стаўкі вызваленага сакратара партбюро ў адпаведныя партыйныя органы».

Празаік Барыс Сачанка ўнёс прапанову наступнага характару: «У свой час для пісьменнікаў праводзіліся семінары, на якіх мы сустракаліся з кіраўнікамі рэспублікі і на калгасных фермах, і ў Акадэміі навук... Такую практыку варта было б прадоўжыць». Рашэнне таксама прапалі канкрэтна: «Штогод планавачы сустрэчы кіруючых работнікаў партыйных, савецкіх,

камсамоўскіх, прафсаюзных органаў рэспублікі, спецыялістаў народнай гаспадаркі, міністраў з творчай інтэлігенцыяй, а таксама азнакамляльныя паездкі на прадпрыемствы, ва ўстановы навукі, калгасы і саўгасы».

Паэтэса Яўгенія Янішчыц агучыла актуальную для пісьменнікаў грамадскасці тэму: «Забліся на добрую форму работы — правядзенне аб'яднаных семінараў творчай моладзі». ЦК ЛКСМБ, творчым саюзам прапавіваецца даручэнне з 1987 года: «Узнавіць рэспубліканскія семінары творчай і навуковай моладзі».

Не меней, як сёння, пісьменнікаў хвалевала тэма падпіскі на літаратурна-мастацкія выданні. Галоўны рэдактар часопіса «Маладосць» Анатоль Грачанікаў выказаўся наконт гэтага такім чынам: «Патрэбна, каб беларускія часопісы пайшлі ў школы, ПТВ, бібліятэкі. Часопіс «Рабочая смена» аддзелены ад пісьменніцкай арганізацыі нейкім бар'ерам. Пісьменніцкая арганізацыя на яго ўплыву не аказвае, як і на часопіс маладых пісьменнікаў». Гэта невыпадковая заўвага. «Рабочая смена» (з 1988 года ў выданні іншая назва: «Парус»; наклад часопіса даходзіў да 1 000 000 экзэмпляраў) была арыентавана на навучэнцаў тэхнікумаў, ПТВ, студэнтаў першых курсаў універсітэтаў і інстытутаў. Аддзелу культуры і народнай адукацыі Упраўлення Справамі Савета Міністраў БССР, міністэрствам культуры, асветы, ВУН, Дзяржпрафадукцыі БССР даручылі: «Вывучыць пытанне і прыняць меры па павелічэнні падпіскі на літаратурна-мастацкія і дзіцячыя часопісы». І яшчэ адно даручэнне — цяпер ужо праўленню, партбюро СП БССР: «Распрацаваць і ажыццявіць канкрэтную праграму ўдзелу членаў СП БССР у прапагандзе сярод насельніцтва рэспублікі беларускіх літаратурных часопісаў».

Сваё бачанне творчых праблем, пісьменніцкіх клопатаў будучы народны паэт Беларусі, а на той час першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Ніл Гілевіч выклаў вась як: «У нас усяго дзве літаратурныя прэміі, а на Украіне болей 15. Просім стварыць яшчэ дзве штогадовыя прэміі Саюза пісьменнікаў. У грашовых адносінах дзве, а назваў ці найменняў у іх будзе пяць. Гэта значыць, што кожны год будзе прысуджацца дзве з пяці прэмій у залежнасці ад таго, у якім жанры лепшая кніга з'явілася — у дзіцячай літаратуры, мастацкім перакладзе, крытыцы, публіцыстыцы. Было б правільным, па прыкладзе іншых саюзных рэспублік, усталяваць адну ці дзве калгасных прэміі за высокамастацкую літаратуру пра жыццё ўёскі». Вердыкт наступны: «Разгледзець пытанне згодна ўстаноўленаму парадку». Выканаўцы — аддзел культуры і народнай адукацыі Упраўлення Справамі СМ БССР, Дзяржпраграм БССР.

«Трэба адпаведным чынам адзначыць юбілей П. Панчанкі», — такая прапанова прагучала ад народнага пісьменніка БССР В. У. Быкава. Адказным ЦК КПБ вызначыў... Саюз пісьменнікаў БССР. Відаць, за гэтай ланкічнасцю было нешта большае, чым толькі падказка партыйнаму кіраўніцтву не забываць на юбілей яркага грамадзянскага паэта, сапраўднага мастака слова, які на той час працаваў у беларускай літаратуры болей за паўвека... Да 1987 года Пімен Панчанка меў званне народнага паэта БССР. За кнігу «Пры святле маланак» паэт быў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй БССР імя Янкі Купалы, за кнігу вершаў «Где ноцует жаворонок» (Масква, 1979 год) — Дзяржаўнай прэміяй СССР (1981). Меў і дзяржаўныя ўзнагароды — ордэн Кастрычніцкай рэвалюцыі, ордэн Айчынай вайны II ступені, два ордэны «Знак Пашаны», тры ордэны Працоўнага Чырвонага Сцяга... Па вялікім рахунку, выходзячы з маштабу творчай асобы, уплыву яго твораў на чытача, грамадскага розгаласу ад асобных яго вершаў, Пімен Панчанка быў варты адзнакі найвышэйшым на той час званнем — Героя Сацыялістычнай Працы... Магчыма, гэта якраз і меў на ўвазе сваёй сціплай заўвагай Васіль Быкаў, які на той час ужо быў Героем Сацыялістычнай Працы... І усё ж 21 жніўня 1987 года вялікі беларускі паэт сучаснасці Пімен Емяльянавіч Панчанка быў узнагароджаны ордэнам Леніна. Відаць, у ЦК на асубу паэта, яго месца ў айчынай культуры, у беларускім грамадстве быў свой уласны, свой партыйны погляд...

Віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР празаік, літаратуразнавец Іван Навуменка вынес такую прапанову: «У кожнага пісьменніка ёсць свой раён, які ён добра ведае. Трэба пасылаць пісьменніка туды месцы на 2-3, ад гэтага будзе карысць. Трэба ўвесці практыку сацыяльнага заказу ў Саюз пісьменнікаў БССР, у часопісах». Рашэнне: «Разгледзець гэтую прапанову і прыняць меры па яе рэалізацыі». Адказы — Саюз пісьменнікаў БССР... Па вялікім рахунку, ды і па малым — таксама, наўрад ці што і было зроблена ў гэтым кірунку...

...Многія прапановы, якія былі агучаны і запратакіраваны ў ЦК Кампартыі Беларусі, і цяпер маюць актуальнасць. Нягледзячы на тое, што, здавалася б, час ляціць так імкліва. Нягледзячы на тое, што за мінулыя дзесяцігоддзі вырасла зусім новае пакаленне. Ці нават пакаленні. І пісьменнікаў, і чытачоў...

Кастусь ЛЕШНІЦА

«З выраю сумнага ў вечнасці я на Зямлю пагляджу»

Прыйдзе час — і расступіцца
Зорнага свету мяжа:
Там, у жыцці наступным,
Знойдзе прытулак душа.

З выраю сумнага ў вечнасці
Я на Зямлю пагляджу —
Сонцам ясным расквечаную,
Мокрую ад дажджу.
Затуманяцца вочы
Ад любові і тугі —
І вярнуцца захочацца
Зноў у свет дарагі:
На разлогі прывольныя,
На крутыя шляхі —
Да Купальскага вознішча,
У лістапад і снягі...

Ды расступіцца не зможа
Роднага свету мяжа —
І над Зямлёю самотная
Будзе кружыцца
Душа.

Мікола МАЛЯЎКА

4 красавіка не стала выдатнага беларускага паэта Міколы Маляўкі. Зямляк народнага Песняра Якуба Коласа, ён дастойна быў яго імя і годна, з Коласавай рупнасцю працаваў у літаратуры больш за 60 гадоў. І не толькі колькасць выдадзеных ім кніг (каля паўсотні ў розных жанрах — паэзіі, прозе, дзіцячай літаратуры, публіцыстыцы, сатыры і гумару) гаворыць аб маштабе яго асобы.

Праз усю творчасць Мікола Аляксандравіч высока нёс паэтычны сцяг,

раўняўся на найлепшых айчынных пісьменнікаў. Прафесар, доктар філалагічных навук Алег Лойка лічыў, што паэзія Міколы Маляўкі параўнальна з творчасцю народнага паэта Беларусі Рыгора Барадудзіна.

Ён скрупулёзна ставіўся да кожнага верша, аздабляў яго рознымі выяўленчымі сродкамі, заўсёды завяршаў глыбокай думкай. Радок яго напяты, як цеціва. А як ён любіў свой родны край, наднёманскую зямлю, людзей, мову, відаць вось з гэтых кароткіх радкоў, вынесеных на апошнюю старонку вокладкі выдаўняй кнігі «Слухаю дождж»:

Нялёгка бывае —
Трываю.
На роднай мове спяваю,
На роднай мове малюся.
«З якога ты краю, паэце?» —
Спытаюць у лепшым свеце.
І я адкажу:
«З Беларусі».

Яму, сыну слынай вёскі Мікалаеўшчыны, усё балела ў душы, бо ён з гадамі не забыў сцежку да роднага парога, да знаёмых змалку ваколіц і людзей, удзячны ім за тую навуку і жыццёвую мудрасць, якімі яны шчодро дзяліліся з паэтам у маленстве і далёкім ужо юнацтве.

Я тут, сярод аднавяскоўцаў, рос,
Вучыўся ў іх, калі было мне туга,
Давер'ем даражыць, не падаць духам...

Ад першага зборніка вершаў «Едуць маразы» да самай апошняй кнігі «У райскім садзе і ў жыцці», якую, на вялікі

Фота Кастуся Дробава.

Мікола Маляўка.

жаль, Мікола Маляўка не пабачыў, а мы патрымалі ў руках у дзень пахавання паэта, прайшлі дзесяцігоддзі. У іх — не толькі біяграфія самога паэта, але і краіны. Вершы, балады, санеты, паэмы расказваюць пра наш час, жыццё, пра страшную вайну, равеннікам якой быў сам аўтар, і высокае пачуццё — каханне. У гэтым часавым прамежку і галоўная кніга Міколы Маляўкі — «Старая зямля». Складзена яна з 450 санетаў, якія паэт любіў ствараць апошнім часам. Мікола Чарняўскі, які сябраваў з паэтам больш за паўвека, напісаў: «Паэтычнай энцыклапедыяй жыцця беларускага народа дарэвалюцыйнага перыяду называюць крытыкі і літаратура-

знаўцы «Новую зямлю» Якуба Коласа. І гэта сапраўды так. А кнізе Міколы Маляўкі яшчэ не хапае па-сапраўднаму сур'ёзнай і зацікаўленай гаворкі пра яе мастацкія вартасці, глыбіню паказу падзей і людскіх лёсаў, разнастайнасць паэтычных вобразаў і літаратурных персанажаў. «Старая зямля» — гэта кніга лёсу адной вёскі не далёкага дзесьці, а нашага часу, можна сказаць, драма яго роднай Мікалаеўшчыны. І ці толькі яе адной?»

Радкі збіраў я сэрцам і душой,
Як кветкі, рассыпаліся санеты
Зімы і восні, вясны і лета.

Тады я стырнуў іх жывой расой,
Спавіў з любоўю светлай дзеразой,
Каб сталі для мяне і вас букетам...

Ад незабыўных радкоў з першай кнігі Міколы Маляўкі «Чую галасы, // Нездзе за гарадамі, // Едуць маразы // З белямі бародамі...» да вышэйпрыведзеных, можна сказаць, класічных, працягвалася яркая творчасць паэта. І, як сцвярджаюць некаторыя, не да канца ацэнена. Хоць Мікола Маляўка меў нямала ўзнагарод. Ён атрымаў Літаратурную прэмію імя Аркадзя Куляшова і «Залаты Купідон», прэмію Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, Нацыянальную літаратурную прэмію, Спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Узнагароджаны медалямі «Францыск Скарына», «За вялікі ўклад у літаратуру».

Імкнуўся ісці ўпоравень з часам, паэт да апошніх дзён не спыняўся ў пошуку, жыў творчасцю.

Паэты-сябры, пісьменнікі-землякі

Мікола ЧАРНЯЎСКИ

Сустрэча

Памяці найлепшага сябра
Міколы Маляўкі

Не верыцца, што так было...
Той даўні інтэрнат... Тады пад вечар
Звяла нас нечаканая сустрэча,
Каб стаць сябрамі, запаліць святло,
Што ў сэрцах трапятліва ажыло
Цяплом даверу, шчырасцю хлапечай
І роднасцю па-свойму чалавечай, —
Нас ці не гэта праз гады вяло?

Змяняўся час, ты ж рупіўся заўсёды,
Збіраў радкі, як пчола мёд у соты,
На лесасеках, на сваёй зямлі.
Твой творчы след — не дзічка ў полі:
Раяцца рыфмы, ладзяць баль чмялі,
Каб пустацвет не ўбіўся ў сад ніколі.

Займеўшы дар,
Ты шчыраваў нястомна
Душы на радасць
І на здзіў гадам...
Зялёна закукуе па-над Нёмнам,
Ды ўжо яе ты
Ці пачуеш ТАМ?

Казімір КАМЕЙША

Развітальнае

Памяці аднадумца,
земляка Міколы Маляўкі

Вось так і скончыўся твой шлях,
Святліста пачаты аднойчы.
І там, дзе сыходзіцца з небам зямля,
Пагаснуць і зоры, і вочы.
Лілося Нёмнам гэта святло,
Спяталася ў дзіўную павязь.
Усё жыццё спявадальным было,
Нават смерць — гэта тая ж споведзь.
Ідзеш той дарогай, што выбера час,
Інакшай дарогай не пойдзеш.
І спявадальнае слова нас
Кліча, казаў ты, на подзвіг.

Апошні твой промень праз хмары і снег
Праб'ецца, і людзі пабачаць:
Ён толькі хацеў усміхнуцца вясне
І тут жа з ёй разам заплача...

Зярняткамі жытнімі ласкавых слоў
Жадаў ты засеяць палатак,
Каб смерці ніколі зусім не было
У гэтых сцяжын,
Гэтых думак
І кветак!

Анатоль ЗЭКАЎ

Застаюцца вершы

Наўздагон Міколу Маляўку

Забіраюць нябёсы лепшых,
а па праўдзе, то з гадамі ўсіх,
ды на памяць застаюцца вершы
ад паэтаў, сёння нежывых.

Хай яны ўжо і не могуць самі
вершаў нам прачулых прачытаць,
іхнімі жывымі галасамі
вершы над прасторами гучаць.
І пунаць ім, покуль мы на свеце
і нашчадкі нашы будуюць жыццё,
бо не знаць ніколі вершам смерці —
значыць, і паэтаў не забыць.

Іна ФРАЛОВА

На смерць паэта

У сне паэт паклікаў... маці:
Пад сэрцам грыз нясцёрпны боль.
Каса ўжо мелася пры каце.

Увышкі падлятала столь,
калі лязом у плоць жывую...
— Прыйшла? Чаму цябе не чуо?..
Пад раницю стагнаў паэт.

А маці,
маці,
маці
Даўно сышла ў лепшы свет.

Вось і яго мінулі леты.
Ды здарыўся няйначай цуд?!
На ўздох апошні: «Маці, дзе ты?»
Радзіма выдыхнула: «Тут!»

Яўген ХВАЛЕЙ

Ты любіў...

Памяці сябра, занёманскага
земляка Міколы Маляўкі

Ты любіў свой родны край
І зямлю ў ляхах над Нёмнам...
Тут табе быў светлы рай
І ў зацішку сосен цёмным.

Норты Нёмана, бары —
Акуні, баравікі...
Не ўпускай свае пары,
І ў паэзіі — такі...

Песняра, як земляка,
Быў дастойны ты —
То пацвердзіць і рака,
Падракітны вір круты.

Ты любіў свой родны край
І зямлю ў ляхах над Нёмнам...
Што ж, зямлячак мой, «Бывай!» —
Плача дождж над вёскай помна...

Алесь КАМАРОЎСКИ

Глядзіце...

Памяці майго настаўніка ў паэзіі,
сябра Міколы Маляўкі

Глядзіце часцей у неба,
На месца і зоры глядзіце,
Бо неба — прадвесне хлеба
І душы мінулых жыццяў.
Глядзіце часцей на зырк
Агонь, што палае на ўлонні,
Іскры яго, як зоркі,
Уражваюць і палоняць.
Глядзіце часцей на плыні,
Яны — жыццядайныя лекі:
Вада захлынаецца ліўнем —
І аджываюць калекі.

Глядзіце часцей на глебу,
Смакуйце яе рукамі,
Бо глеба — аснова хлеба,
Карміла яна вякамі.
Глядзіце часцей на любых,
Не крыўдзіце нават словам,
Цалуйце іх вабныя губы,
За імі — жыцця аснова.
Глядзіце... Глядзіце... Глядзіце
На помнікі з зоркамі паўшым.
Пад небам высокім прайдзіце,
На ім — настаўнікі нашы.

Дзмітрый ДЗЕМЦОВІЧ

За цябе...

Памяці сябра, суседа ў Мікалаеўшчыне
і Мінску Міколы Маляўкі

Сні, мой дружа, спакойна і ціха.
За цябе будзе ранак страчаць
На высокай таполі бусліха
І адвечную песню спяваць.

Заспакоіць душу паэта
Шум лістоў бялюткіх бяроз.
Наша памяць, сяброўствам сагрэтая,
Твой прадоўжыць закончаны лёс.

Вольга НОРЫНА

На сыход Міколы Маляўкі

Міколу зіма невыноснай была
У палоне кватэры.
Хацелася волі, вясны і цяпла,
І з жонкаю Верай
У вёску.

А восенню — у лес на грыбы.
Напіцца прасторы.
На сцёжках дзяцінства, па нотах нібы,
Складаюцца творы.

Цяпер назаўсёды паэтаў абшар,
Бацькі каля дома...
Яго легкакрылая птушка-душа
Зляцела на Нёман.

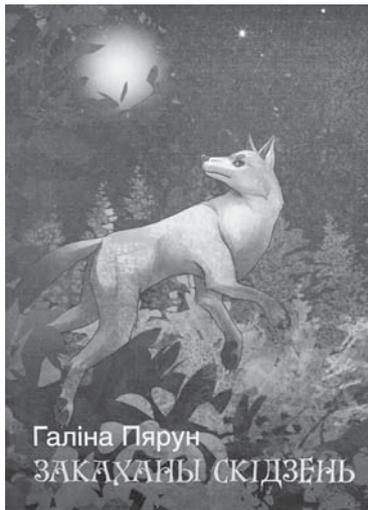
Чароўная казка новага пакалення

У свеце шмат дзіўных з'яў, якім немагчыма знайсці тлумачэнне. Людзі стагоддзямі спрабуюць зразумець звышнатуральнае, паглыбіцца ў сутнасць неспасціжнага, нават звяртаюцца да сіл зла дзеля ажыццяўлення самых перакручаных фантазій.

Складана сказаць, чаму ў эру навукі наша містычная свядомасць усё яшчэ верыць у страшныя хімеры і ў фантастыку абставін. Але, як бы там ні было, гісторыі аб невядомых жывых істотах дагэтуль карыстаюцца папулярнасцю. Хтосьці запырачыць і заўважыць, што ўсё залежыць ад адукаванасці грамадства і стагоддзя, у якім яно жыве, але нават самыя адукаваныя з нас захоўваюць у сабе ірацыянальнае першабытнае трапятанне спалоханай істоты, якая сутыкнулася з захалпляльнай неведомасцю.

Гісторыі аб істотах, якія адрозніваюцца ад вядомых нам жывёл і маюць некаторыя ўласцівасці чалавечага роду, сустракаюцца ў міфалогіях усіх народаў свету. Усе мы чулі пра пачвару з Шатландыі Нэсі, якая жыве ў непраглыбкіх брытанскіх азёрах, пра еці, існаванне якога некаторыя людзі лічаць бяспрэчным фактам. Але гаворка ў гэтым артыкуле пойдзе аб істоте, якая, на шчасце, мучыла выдуманых жыхароў выдуманых паселішчаў — аб скідзені, пра якога кніга Галіны Пярун «Закаханы скідзень». Хоць, калі даверыцца меркаванню геніяльнага экскантрыка ад мастацтва Оскара Уайльда, «адзіна рэальныя людзі — гэта тыя, якія ніколі не існавалі».

Маладая дзяўчына Ніна — самая звычайная жыхарка вёскі, і ніякая праца па гаспадарцы ёй не страшная. Яе айчым Рыгор — чалавек дастаткова грубы, бесцэрымонны, так што на яго ласку Ніне разлічваць не даводзіцца. Любоў маці і Алены, а таксама юнацкія пацудзі да суседа Максіма — вось што грэе яе душу. І тут містыка прыходзіць у аднастайнае жыццё дзяўчыны. Рыгор зламаў нагу, і Ніна, падпарадкоўваючыся

загадам айчыма, адправілася ў лес па каны. Менавіта там адбываецца першая неўсвядомленая сустрэча з невытлумачальным, якое пасля будзе назойліва ўмешвацца ў сны дзяўчыны.

Максім — малады суседскі хлопек, які даўным-даўно з'яўрае з Нінай. Айчыму ён не вельмі падабаецца. Вось Лёнік — іншая справа: сапраўдны мужчына, дужы і цягавіты. Аднак Лёніка Ніна не кахае, і ўсведамленне таго, што гэты малады чалавек закаханы ў яе, ніякім чынам не змякчае яе сэрца, хоць і не робіць яго жорсткім. Ці магла гэтая прыгажуня ведаць, што нязграбны дзяцюк так моцна зменіць яе і што менавіта яму накіравана парушыць мерны ход вясковага жыцця? Ці магла Ніна падумаць, што ў яе жыцці з'явіцца чалавек, які зачаруе яе, быць можа, яшчэ мацней, чым Максім? І, нарэшце, ці магла яна ведаць, што пасля кантакту з нязведаным крыху астыне да таго, хто здаваўся ёй суджаным? Зрэшты, мы не ведаем, як складалася жыццё Ніны, бо кніга не раскрывае нам пакуты закаханай душы. Таму, акрэслішы каротка любоўную лінію,

развязка якой застаецца для чытача туманнай, пярэйдзем да лініі містычнай, у якой рэальнасць і міф, штодзённасць і мара мудрагеліста пераплітаюцца паміж сабой і вабяць маладую дзяўчыну, якая не ведала, што ў вядомых ёй з самага ранняга дзяцінства лясах і балотах існуе нешта жахлівае, што выяўляе сябе пры свячэнні халоднага месяца.

Фантастычныя пераўвасабленні выклікаюць у чытача думку аб тым, што любая містыка магчыма ў рэальнасці і што старажытныя легенды лёгка ажывіць пры дапамозе фантазіі. Старая Алена ўяўляе сабой гэтакі свет мінулага — менавіта яна першай выказала здагадку, што таямнічыя істоты не з'яўляюцца выдуманай і жывуць не дзе-небудзь далёка, а ў найбліжэйшых лясах, побач з самай звычайнай іхвай вёскай. Перапалохана Ніна шукае хоць нейкую зацепку, спадзеючыся, што ёй пашанцавала і гісторыя пра лясных монстраў з'яўляецца толькі часткай мясцовай міфалогіі.

Максім жадае ўсімі сіламі палегчыць жыццё каханай. Першапачаткова ён быў настроены скептычна і думаў, што верыць у байкі старажытнасці проста смешна. Ніна, якая ўбачыла скідзеня ў мясцовым кавалі, была да смерці перапалохана, але што ж рабіць, калі табе не верыць нават той, у каго закахана. Аднак выпадак з двума ваўкамі прымусіў Максіма змяніцца. Цяпер і ён быў напалохана тым, што адбываецца. Дзеля таго, каб разабрацца, ён вывучыў мноства кніг.

Час ідзе, і праблема становіцца ўсё агульней: скідзень мучыць вёску, забівае сабак і хатнюю жывёлу. Мужчыны збіраюцца для абмеркавання сітуацыі, разумеюць, што марудзіць больш нельга і трэба тхосціць рабіць для таго, каб абараніць вёску. Максім і Ніна аб'ядноўваюць свае намаганні. Ім нарэшце ўдаецца даведацца, што за ўсім, што адбываецца, стаіць той самы Лёня, які таемна марыць пакарыць сэрца Ніны...

Нягледзячы на тое, што «Закаханы скідзень» (згодна з апісаннем) з'яўляецца фантастычнай апавесцю, я б назваў гэтую гісторыю чароўнай казкай

новага пакалення. Ёсць добрыя героі, якім мы павінны абавязкова суперажываць, а ёсць героі злыя, якіх у канцы чакае паражэнне. Ім не ўласцівы псіхалагічныя пакуты, здольныя парушаць тую далікатную цэласнасць юнай душы, а ўчынкі здзяйсняюцца практычна без лішніх разважанняў. Максім, убацьваючы фантастычнае ператварэнне Ніны ў ваўка, пачынае яе баяцца і ўсяляк пазбягае, але затым усё ж ізноў сустракаецца з дзіўчайнай на «іх месцы». Страх — наадта моцнае пачуццё, каб нівеліраваць яго значэнне ў рэальным жыцці (калі гаворка ўсё ж ідзе аб фантастычнай апавесці). Спалоханы Максім, які баіцца ўсяго, што звязана з тым злашчасным днём, калі ён убацьў сутычку двух ваўкоў, нечакана аказваецца дастаткова смелым, каб уззяцца за пошuku першапрычыны дзіўных з'яў. Няўжо каханне не валодае той гаючай сілай, якая была б здольная перамагчы любы страх? Але чаму ж тады Максім, спазнаўшы імгненную слабасць і пакінуўшы сваю каханую, некаторы час пазбягаў Ніну? Зрада ў фатальных абставінах (а як жа інакш можна назваць учынак маладога чалавека, які кінуў сваю дзяўчыну ў сітуацыі, калі неведомасць урываецца ў рэчаіснасць — бо Максім у гэты момант інстынктыўна думаў не аб Ніне, а аб уласным каштоўным жыцці) аслабляе каханне і забівае клін паміж некалі самымі блізкімі людзьмі. Але Ніна, нават адчуваючы, што аддалілася ад Максіма, захоўвае адносіны з ім, а малады чалавек у сваю чаргу не адчувае ніякіх пакут сумлення (хоць усе мы ведаем, што юнацкі максімізм настолькі фатальны, што здольны ператварыць любы нязначны промах у трагедыю).

Прымаючы да ўвагі вышэйзгаданыя заўвагі, можна з упэўненасцю сказаць, што кніга Галіны Пярун «Закаханы скідзень» з'яўляецца вельмі займальным творам для чытаньня ў вольны час. Сюжэт цікавы і дазваляе адчуць увесёла каларыт мясцовых міфаў. Мова кнігі прстая і перадае тую лёгкасць, якая адчуваецца ў гутарцы жыхароў вёскі.

Міхаіл ДАЊІЛКОВІЧ

«Я не Пілат...»

Кнігі, якія выходзяць па-за межамі Мінска (нават у абласных цэнтрах), далёка не заўсёды трапляюць у поле зроку рэспубліканскага друку. На крайні выпадак не ўсе і не адразу. Нешта падобнае — і са зборнікам навагрудскага паэта Уладзіміра Бармуты (1940—2023) «Вітаю час натхнення і спакою», куды ўвайшлі вершы і пераклады паэта, які многія дзесяцігоддзі спакойна і вельмі напружана, годна працаваў на літаратурнай ніве. Часам друкаваўся. І не толькі ў навагрудскай раённай газеце, але, напрыклад, і ў часопісе «Полымя». У памяці — яго паэтычная падборка ў адным з нумароў за 2014 год...

*Жыву сярод бярозаў і рабін,
Тут бусл будзе восенню кружыць,
лунаць у небе жураўліны клін...
І на сярбах няма калі тужыць.
<...>
Зімы чакае, будзе вольны час,
пазаятае сцэжкі на платы.
Тады і сам успомніць ён пра вас,
пісаць вам будзе вершы і лісты.
(«Так жыву»).*

Уважлівы ў сваіх назіраннях жыцця, навакольнай рэчаіснасці, удумлівы чытач сваіх папярэднікаў у беларускай паэзіі, Уладзімір Бармута выкладаў з «творчага камення» ўласную дарогу. Гэтым і цікавыя яго вершы — арыгінальным мысленнем, сімпагичным уласным светапоглядом, арыгінальнасцю думкі. Відавочна, што для навагрудскага рупліўца (у славурым цэнтры беларускай гісторыі, беларускага асветніцтва паэт жыў з 1972 года) мастацкай нівы галоўным клопатам быў пошук ісціны, той, якая непакіоць чалавека ўдумлівага, пра якую, здаецца, да самага скопу мы і не задумваемся: «Якім павінен

быць шлях чалавека па жыцці? Які нашы галоўныя клопаты? Як прахыць адведзеныя гады і захаваць сумленне, годнасць...» Чытаючы «Загадкі», «Пытанне», «Узлёт», іншыя творы з адзінай кнігі Уладзіміра Бармуты, неўпрыкмет становіцца не толькі чытачом і слухачом яго мастацкіх адлюстраванняў, але і сам уцягваецца ў бясконцы развагі пра сутнасцае і галоўнае ў нашым светлым і цяжкім жыцці.

*Я не Пілат і рукі не ўмываю,
ні ў кога не іду на паваду.
Таго, хто камень пад крысам хавае,
я выведу на чыстую ваду.*

*Праціўнік саладжавасці і хамства,
і хітрыкі, і глупства прэч жаня.
Зайжды прывечу ў людзях пастананства,
вышэй за ўсё прыстойнасць ацаню.*

*А калі планка гэта для кагосьці
высокая занадта, на бяду,
— мям таму не быць ніколі гошцем,
і да такога сам я не пайду.*

(«Я не Пілат»).

Зрабіўшы першыя крокі па жыцці на хутары Астравок Пружанскага раёна, дзесяцігоддзямі жывучы ў раённым цэнтры, у невялікім гарадку, Уладзімір Бармута застаўся вясковым чалавекам. Атлантыда яго дум, пацудзіў, уражанняў — у вёсцы. Праўда, напісанае ім як выпактаванае, як ададзенае высокаму небу наступных жыццяў, як тастамент для нашых нашчадкаў, — гэта не проста ілюстрацыі, малюнкi вясковага жыцця.

Вершы, прадрыктаваныя натхненнем, Божай воляй, — гэта развагі вясковага чалавека, які некалі будзе вывучацца як з'ява сацыяльная, з улікам усёй яго прастай і мала каму даступнай філасофіі.

Дыялектыка мастацкіх дарог, творчых сцэжак Уладзіміра Бармуты звязана з праніклівай шчырасцю, з жаданнем адкрыць для чытача думкі і лёс. Гэта навідавоку і ў цыкле вершаў лірычнага характару, твораў, прысвечаных каханню.

Асобныя старонкі зборніка — пераклады. Уладзімір Бармута адважыўся на пераўвасабленні твораў Івана Бурсава, Гаўрылы Шутганкі (паэт-франтавік, які страціў зрок, доўгі час жыў у Навагрудку), Яраслава Яраша, Аляксандра Пушкіна (Бармутам перакладзены «Анчар»: «Пустэльны грунт і нежывы, // на ім, ад спікі амарцвель, // анчар, як грозны вартва, // адзін стаіць у свеце цэлым...»), Уладзіміра Высоцкага, Валерыя Брусва, Зінаіды Гіпіу, Максіміліяна Валашына, Уладзіслава Хадасевіча, Юны Морыц, Аляксея Суркова, Іосіфа Бродскага.

І хаця кніга «Вітаю час натхнення і спакою» выйшла пры жыцці паэта, сёння зборнік успрымаецца як магчыма пазнаёміцца з творчай спадчынай літаратара. А, можа быць, яшчэ ў чытача надарыцца магчымасцю адкрыць болей шырокую і аб'ёмістую кнігу ўсяго, што зрабіў у паэзіі і літаратуры (пісаў навагрудскі паэт і апавяданні) Уладзімір Бармута?..

Валерыі ПАНАСЮК

Што адбываецца з чалавекам сёння?

Выданне серыі «Сучасная беларуская літаратура» працягвае вядомае адукацыйнае выдавецтва «Аверсэв». Праект ажыццяўляецца пры падтрымцы Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Новая кніга (дзявятая па ліку) «Ігла в квадрате» — зборнік прозы сучасных беларускіх літаратараў, якія пішуць на рускай мове: Алега Ждана-Пушкіна, Сяргея Трахімэнака, Алесь Кажадуб (праўда, якраз ён піша і выдае кнігі і па-беларуску), Вера Зелянка, Анатоля Матвіенка, Валянціна Драбышэўскага.

Па храналогіі падзей, у якіх удзельнічаюць героі апавяданняў, творы прывязаны да розных часін. Найболей — да нашых дзён. Але тэматычна мастацкія вышукі згаданых аўтараў вельмі блізкія — пісьменнікі працягваюць жадаць адказаў на пытанне, што адбываецца з чалавекам сёння, як ён рэагуе на рэчаіснасць, на зносіны з роднымі і блізкімі, пра што ён думае, што яго ўзвышае, а што, наадварот, прызямляе.

Алег Ждан-Пушкін, які нарадзіўся ў 1938 годзе ў Смаленску, а дзяцінства і юнацтва правёў у Мсціславе, на Магілёўшчыне, знаёміць чытача з апавяданнем

«Вызваленне». Вось канцоўка твора, які вядзе чытача ў далёкі 1943 год (якраз у верасні 1943-га вызвалілі ад фашысцкай акупацыі Мсціслаў): «Сёння на тым месцы, дзе былі пажарышчы Максімі і Евеля, стаіць шматкватэрны дом. У парку выраслі іншыя дрэвы. Брацкай магілы тут даўно няма: байцоў перапахавалі на старых гарадскіх могілках. Не плачце, маці, не плачце, сёстры, цяпер у вашых сыноў і братоў у гэтым горадзе свой вечны, аплаканы вамі, прытулак. Тое месца на зямлі, дзе ляжаў хлопец у белай кашулі з ярка-чырвонай плямай пад левай рукою і дзе Максіміка ўпершыню пабачыў смерць, тысячу разоў абмыта дажджамі, і цяпер ужо ніхто не ведае, дзе і як гэта адбылося. На другім баку парку доўгі час дзейнічала танцавальная плячоўка з духавым аркестрам, але і яна сышла ў мінулае. Сышлі людзі, якія тут, на плошчы, славілі перамогу і гаравалі. Але непакоіць жыхароў генетычная памяць: уяўляецца часам далёкі 43-ці год, сонечны верасень, малады афіцэр з залатымі пагонами: «Не плачце!» А што ж было на пачатку? З якімі пачуццямі, у якіх трывогах перажыў жыхары невылікага гарадка час вызвалення... Пра гэта — у творы Алега Ждана-Пушкіна «Вызваленне». Знаёмства з ваенным апавяданнем найстарэйшага беларускага празаіка

падштурхоўвае да рэалізацыі і такой кніжнай ідэі: наспела патрэба выдаць класічныя і сучасныя беларускія апавяданні на тэму Вялікай Айчыннай вайны ў адной кнізе. Падаецца, што такога характару паяднанне будзе добрым мастацкім урокам выхавання для чытачоў

розных пакаленняў, найперш — для нашай моладзі.

Сярод іншых твораў кнігі вылучаецца апавяданне «Ігла в квадрате», якое і дало назву зборніку. Аўтар — Сяргей Трахімэнак. Пісьменнік расказвае пра звычайную, але толькі на першы погляд, медыцынскую сястру, якая паймаўстарска робіць уколы, змену якіх з надзвычайнымі спадзяваннямі чакаюць хворыя. Але, што ўласціва ўвогуле ўсёй прозе вядомага літаратара, аўтара многіх кніг, у жыццё вопытнай медыцынскай сястры ўмешваецца падзеі дэтэктыўнага характару. Напружанне, якім утрымлівае Сяргей Трахімэнак увагу чытача, робіць і галоўнага героя, і сам твор рэальным, дынамічным. Перад намі — гатовы сцэнарый кінафільма.

Інтрыга, псіхалагічнасць, шматаблічная вобразнасць — усё гэта прысутнічае і ў творах Алесь Кажадуба, Веры Зелянка, Анатоля Матвіенкі, Валянціны Драбышэўскай.

Нагадаем, што раней у серыі «Сучасная беларуская літаратура» выйшлі кнігі прозы «Дараванне», «Душа твая светлая», «Чароўная скарбніца», «Цені дзікага палявання» і іншыя. Набыць кнігі можна ў кнігарнях ААТ «Белкініга» па ўсёй краіне і ў кнігарні «Акадэмікніга» ў Мінску па адрасе: праспект Незалежнасці, 72.

Мікола БЕРЛЕЖ

Злачынства з дакументальнай асновай

Сёння цяжка кагосьці здзівіць дэтэктыўнымі навінкамі. Аўтараў, якія працуюць на гэтай ніве, даволі шмат. Нават занадта. Ствараецца ўражанне, што толькі гультай не піша раманы з закручанымі крымінальнымі сюжэтамі. А іранічныя, драматычныя прыгодніцкія гісторыі з крывавымі забойствамі, таямнічымі крадзяжамі, інтрыгамі і расследаваннямі запойнілі кніжныя прылаўкі...

Разам з тым якасную прозу ў гэтым захапляльным жанры, на жаль, сустрачаш няхаста. У гэтым і заключаецца праўда быцця чытача, схільнага да хоць трохі крытычнага погляду на тэкст. Дамарослыя, кананавыя аўтары пачынаюць буксаваць літаральна на другой-трэцяй старонцы, дэманструючы поўную адсутнасць разумення як самога прадмета, так і псіхалогіі тых, на каго яны замахнуліся. Таму і героі атрымліваюцца ў іх плоскія, васковыя, нежывыя, а сюжэты заезджаныя і наіўныя...

Добра, калі павярхоўнае разуменне сутнасці крыміналу і яго адвечнага антыподу — правахоўных структур — кампенсуецца лёгкасцю і вытанчанасцю літаратурнага слова, віртуозным валоданнем ім або ўменнем ліха сплітаць мудрагелістыя сюжэты, не паглыбляючыся ні ў псіхааналіз злодзеяў, ні ў тонкасць метадаў тых, хто ім супрацьстаяць.

Пакідаючы ў цені дэталі адвечнага супрацьборства цэмыры і святла, такія аўтары, плёскаючыся ў цёплых водах літаратурнага пльыткаводдзя, прыпраўляюць свой апавед россыпам запамінальных выразаў, выяў, сюжэтных віражыў, нечаканых паваротаў. Гэткай лёгкая, нібыта пустая завая. Паветранае, як безз, чытво, якое, не будзем хітраваць, таксама мае месца быць і даволі запатрабаванае.

Аднак калі вы, узяўшы ў рукі кнігу, жадаеце зразумець глыбінныя прычына-выніковыя сувязі ва ўчынках герояў, іх матывацыю... Калі вы з'едліва ці ледзь не пад лупай пачынаеце

вывучаць псіхалагічныя партрэты дзеючых асоб, прыздзіраючыся да рыс, старанна аналізуючы дэталі, і пры гэтым працягваеце верыць аўтару... Калі вы пры паглыбленні ў тэкст аддаеце перавагу разумоваму працэсу, а не жаданню адпачыць, то тут патрэбна кніга, напісаная сапраўдным знаўцам.

Гэта ўжо прэрагатыва пісьменніка, які выдатна арыентуецца ў тэме і здольны стварыць якасны, шматслаёвы сюжэт. У гэтым кантэксце прыемна,

што на небасхіле беларускай дэтэктыўнай прозы запалілася, з аднаго боку, новае, з другога — добра вядомае імя Ксенія Бахаравай.

Не так даўно ў выдавецтве «Чатыры чвэрці» выйшаў яе чарговы, заснаваны на рэальных падзеях нашай нядаўняй гісторыі, раман «Цень алігарха». Што прываблівае ў новай кнізе пісьменніцы, якая ўпэўнена заявіла пра сябе? Перш за ўсё багацце мовы і цудоўнае валоданне словам. Душэўны, вытанчаны і просты стыль. Цікавы сюжэт і кампетэнтнасць. Яна ведае і разумее, аб чым піша.

Гэта глыбокі, разумны апавед аўтара, які валодае тэмай, ведае не па чутках прадмет свайго пісьменніцкага даследавання. Дэталі апісанага аўтарам злачынства маюць пад сабой дакументальную аснову. Хаця іменны і некаторыя абставіны зменены, што цалкам дапушчальна, калі гаворка ідзе пра мастацкі твор. Гэта суб'ектыўнае, аўтарскае бачанне падзей. Арыгінальная версія.

Раман напоўнены падрабязнасцямі, якія інтрыгуюць і кажуць аб дасведчанасці аўтара, што павышае градус даверу.

Версія расследавання, цікавыя дэталі, чарада невыпадковых выпадковасцей, рацённыя, якія прыводзяць у патрэбны момант, збег акалічнасцей і мноства нечаканых паваротаў лёсаў на зломе эпох выстройваюцца ў мудрагелістую арабеску захапляльных падзей, якія трымаюць у напружанні. Гэты востра-сюжэтны ланцужок вядзе нас да лагічнага справядлівага фіналу... Якога? Не буду раскрываць інтрыгу. Пакідаю за кожным права даведацца пра развязку самастойна.

Ларыса КУЧАРАВА

Бацькаўшчына адкрываецца ў вершах Багдановіча

У Выдавецкім доме «Звязда» пабачыла свет новая паэтычная кніга — зборнік вершаў Максіма Багдановіча «Цвяток радзімы васілька».

Выпуск выдання ажыццёлена па заказе Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Укладальнік вершаванага зборніка — старшыня секцыі паэзіі Саюза пісьменнікаў Беларусі, галоўны рэдактар часопіса «Польмы» Віктар Шніп. Варта нагадаць, што выданне невылікіх памерам паэтычных кніг сучасных паэтаў і класікаў стала добрай традыцыяй у Выдавецкім доме «Звязда». У апошнія гады пачыбалі свет зборнікі Анатоля Сыса, Рыгора Барадуліна, Алесь Бадака, Віктара Шніпа, Леаніда Дранько-Майсюка, Таццяны Яцук, Геннадзя Бураўкіна, калектыўнага зборнікі паэтаў Берасцейшчыны, Гомельшчыны, Віцебшчыны, Гродзеншчыны.

— Калі мяне запрасілі ўклацкаць серыю з твораў класікаў і сучаснікаў, то я з вялікай ахвотай пагадзіўся, — расказвае Віктар Шніп. — Мне здаецца, што шмат чытачоў мастацкай літаратуры, беларускай кнігі разумее вагу паэтычнага слова, атрымлівае асалоду ад чытання найлепшых узораў паэтычных здабыткаў беларускіх аўтараў. Гэта пацвярджаюць прэзентацыі серыі вершаваных зборнікаў. Дарэчы, знаёмства з выданымі кнігамі, што называецца, ужывую, адбылося ў Віцебску, Баранавічах, Навагрудку, Мар'інай Горцы... Можна смела меркаваць, што пасля сустрэч паэтаў, выдавецкіх супрацоўнікаў з рознымі аўдыторыямі, чытанья вершаў і размоў пра паэзію аматараў мастацкага слова, паэзіі папулярна.

У планах Выдавецкага дома «Звязда» — новыя творчыя праекты, звязаныя з беларускай паэзіяй. У найбліжэйшы час да чытача прыйдуць вершы Уладзіміра Караткевіча, Еўдакіі Лось, Пімена Панчанкі, Веры Вярбы, а таксама паэтаў, якія сёння працуюць у айчынай літаратуры.

Тыраж кнігі Максіма Багдановіча «Цвяток радзімы васілька» — 700 экзэмпляраў. Зборнік можна набыць па ўсёй краіне ў кнігарнях ААТ «Белкініга» і ў кнігарні «Акадэмікніга» ў Мінску па адрасе: праспект Незалежнасці, 72.

Сяргей ШЫЧКО

ПАРодыі

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Дзе можна знайсці верш?

Там, дзе жытнёвае поле,
Па-над поймай ракі,
Крочу сцежкай паволі
І шукаю радкі...

Міхась Башлакоў

Неяк крочыў паволі
Да ракі напрасці.
Глядзь: на жытнёвым полі
Верша растуць радкі!

Добра, што ўбачыў першым,
Значыць, яны мае!
Эх, для поўнага верша
Тых радкоў не стае!

Побач пойма рачная...
Я туды ладжу крок.
Верыцца, што спаймаю
Там не адзін радок!

Вуду толькі закінуў:
Гэткі пачаўся клёў!
Выцягнуў за хвіліну
Мо з дзясятка радкоў!

Што ж, для верша даволі,
Дзякуй табе, рака!
І табе дзякуй, поле!..

Крочу сцежкай паволі,
Верш трымаю ў руках!

Анатоль ЗЭКАЎ

Не хадзі за мной

І не шукай, не кліч мой свет,
Скамечаны няволяй, —
Нянавісьць абвастраецца ў пачуццях.
А я стаіўся быць з табой,
Пакутаваць. І болей
Каханні слоў не пажадаю чуць я.

Рагнед Малахоўскі

Мой свет скамечаны няволяй,
Ні бачыць не хачу цябе,
Ні чуць я,
Ну, а пакутаваць тым болей —
Нянавісьць абвастраецца ў пачуццях.

І не шукай мой свет, не кліч ты,
Слоў пра каханне чуць я не жадаю.
Цябе я, пэўна, узвільчуваў,
А ты была, вядома ж, не такая.

Мне пра каханне не кажы ты
І не хадзі штодня за мною следам.
З табой рассталіся — і квіты,
А ты шукай лепш інішага Рагнеда.

Сэрца на снезе

Павуцінка крывавая, белы снег,
Люты вецер, нямыя дарожныя знакі.
Тут валяецца сэрца, бядзе на смех.
Падыміце хутчэй, бо згрызуць сабакі.

Кацярына Роўда

З пары асенняй павуцінка
У дзень зімовы заляцела

І тут стаілася, узімку
Калеючы на снезе белым.

Іду, дарог не выбіраю,
Хоць знакі тут і ёсць, здаецца.
За павуцінкай назіраю —
І раптам бач, чыёсьці сэрца.

Валяецца без даў прычыны,
І я не ведаю, не знаю:
Згубіў яго тут хтось, магчыма,
Ці, можа, кінуў у адчай.

Падняць бы мне яго, аднак я
І лініі крок зрабіць баюся,
Бо шчэрацца вакол сабакі —
А што калі няўзнак укусяць?

Вось-вось накінуцца, здаецца,
А палкі пад рукою ніякай.
Ну хто б падняў урэшце сэрца!
Інакш яго з'ядуць сабакі.

Аляксандр БЫКАЎ

Пазыка

Не паспела Юлія Карпаўна адамкнуць дзверы харчовай крамы, як побач аказаўся няголены мужчына сярэдніх гадоў, у якім яна, хоць і з цяжкасцю, пазнала аднакласніка Васю. Некалі быў закаханы ў яе, вершы нават прысвячаў. Але надта ўжо нерашучы. Так і не ажаніўся.

— Юлька, пазыч рубель, калі ласка!
— Навошта табе, Вася? На апахмел, напэўна?
— Не, што ты! Трэба прадукты купіць, не разлічыў сумы. А вяртацца дадому не хочацца.
— Ну дык пойдзем разам, я дапамагу табе выбраць тавар і дадам, колькі трэба, — шчыра праранавала Юлія Карпаўна, ведаючы, што Вася ў тых прадуктах не вельмі разбіраецца.
— Не, я сам, — запярэчыў мужчына і, атрымаўшы рубель, знік нечакана, як і з'явіўся.
Праз некалькі дзён той жа самы Вася зноў апынуўся на шляху Юліі Карпаўны.
— Юлька, пазыч пяць рублёў! Во як трэба! Вярну абавязкова.
Жанчына хоць і не мела вялікага дастатку, але падумала, што ад пяці рублёў, вядома ж, моцна не збыднее. Зірнула на змарнелы выгляд Ваські і моўчкі дастала пяцёрку.
Прайшло тры дні. Гэтым разам Васька пераняў Юлію Карпаўну з самай раніцы, і відаць было няўзброеным вокам, што здароўе яму трэба папраўляць тэрмінова.

— Юлька, даражэнькая, пазыч дзесяць рублёў! Праз хуткі час вярну і з мінулым доўгам разлічуся.

Юлія Карпаўна не вытрымала:
— Пазычу, калі так нясперна. Толькі скажы, Вася, колькі табе трэба грошай, каб больш мяне не турбаваў?

Вася пачухаў патыліцу і, нешта прыкінуўшы на пальцах, адказаў:
— Тысяч дзесяць, Юлька, хапіла б, каб пажыць годзік-два па-чалавечы.
— Ды я ніколі такіх грошай у руках не трымала, — уздыхнула жанчына.
І тут Юлію Карпаўну апанавала адвечнае жаночае шкадаванне.
— Вася, давай пераходзь на лета пажыць да мяне. Адна я раскашаю ў трохпакаёўцы.
Дзеці выраслі, разляцеліся, муж лепшую знайшоў. Толькі не падумай там чаго такога. Гарантую рэгулярны сьняданак, абед і вячэру. І на пляшку знойдзецца, калі што. А ты ўзамен на лепшыя дапаможаш соткі дагледзець. Работы там хапае, не спраўляюся ўжо сама... Дык што, згодзен?

А Васю як ветрам здзьмула, нават пра дзясятку забыўся.
Так і не стрэнуўся больш.

Зіновій ПРЫГОДЗІЧ

Наварыў...

(байка)

Жыў-быў у вёсцы з бабай дзед,
Не дзед, а прадстаўленне.
Ён пачынаў заўжды абед
Бурклівым настаўленнем.

— Не ўмееш, баба, гатаваць.
Мне голаў марна тлуміш.
Ні солі, смаку не чуваць —
Адно прадукты глуміш.

Мукі дабавіла б суды,
Цыбулі ўкрышыла б...
Тады, старая, мне яды
Не гэткай наварыла.

Ад крыўды ў бабы аж сляза
Часамі набягала.
— А ты вось стань да печы сам, —
Аднойчы не стрывала.

І вось пачаў тут дзед варыць —
Робота забурліла:
Там «пабязжыць», там падгарыць,
Там вусы абсмаліла.

Там пальцы чымсьці дзед апёк,
Там вымазаўся сажай...
Нарэчыце выняў чыгунок,
Заве старую, кажа:

— Хадзі адведаем на смак, —
І лыжку раз да роту...
Пытае баба: «Што там, як?»
Скрыўіўся дзед: «Бр-рыдота!»

Ды чыгунок пад ногі — гох!
— Апрута, ты мой Божа...
Не павучай, браток, каго,
Як сам рабіць не можаш.

Тамара КРУЧЭНКА

«Марафонцу»

(гумарэска)

Па выхадных ты слаўны сем'янін,
Дамашніх ты выводзіш на прагулку,
А знойдзеш час — і ад сваёй «змяі»
Імчыш хутчэй па ціхіх сонных вулках.

Цікаючыся, быццам ітосьці ўкраў,
Званок націснеш ля дзвярэй жаданых,
І будзеш гаварыць пра вэрхал спраў,
Пра тое, што адзінай ёй адданы.

Яна ж цябе сустрэне ад душы,
У «вогнішча» яшчэ падкіне «трэсак»...
Час прамільгне, і ты ізноў бязмыш
І думаеш: «Куды мяне занесла!»

Макар ШТУКАР

Сказ пра мяшанца-прыстасаванца, невуказнаўца і ашуканца

Сатырычная паэма

Пралог

У навуковай установе
Гадкоў таму мо сорок пяці
Лёс шанец даў адной асобе
У смак, браткі, пакіраваць.

Ды толькі вось «кіроўца» гэты
Сярод вучнейшых мужоў
Не змог набыць грунтоўных ведаў,
Хоць і набіў сабе гузоў.

Дзялок, прайдоха у навуцы
(Па праўдзе мовіць — пустальга),
Любіў ён франтам часта «ўздуцца» —
Пакрасавацца як мага.

Лічыў найлепшым ён заняткам,
Каб у навуцы засядаць,
Каб у прэзідыумах знатных
Усе трыццаць два дэманстраваць.

Галоўнае ж у гэтай справе —
Каб гарнітур як след сядзеў.
І каб не проста час тут бавіць —
З карысцю бавіць для сябе.

І калі шыфра тут прызнацца,
Не меў ніякіх ён заслуг,
Бо быў (затоў перажазнацца)
Нерэспэктабельны абух.

Ды сам сябе лічыў свяцілам,
Найлепшым докам і спяцом,
Не нейкім невукам бяскрылым,
Не нейкім гнюсам-спізняком.

І ў навуковыя ўсе справы,
Бы крот той, важна сунуў нос,
Бо ён жа кіраўнік тут спраўны,
А не якісьці там свінтос.

Дый што казаць, любіў Мяшанца
(Такое прозвішча ён меў)

Пакіраваць у важным сале,
Які не проста так займеў.

Пра гэта потым. А пакуль што
Зірнём знутры, як той казаў,
І паглядзім, што за навуку
Наш «навуковец» апякаў?

Зрабіў ён сам сабе навуку.
І, як бы тут яснай сказаць,
Не меўшы з роду спрыту-зуху,
Стаў жвава слоўцамі гуляць.

А фішка ўся — у звычайных гуках,
Прыстаўках, суфіксах, злучках.
Ох, і мудроная навука —
Не ўсім свяцілам па зубах.

Вось прыклад вам: ёсць слова «складка»,
А далучыўшы суфікс -скі-,
Што атрымаем мы ў астатку?
Прыметнік што ні ёсць «складскі».

Або яшчэ. Знайдзіце корань
У словах «гойсаць», «балаваць».
Калі не маеш ты членкора —
Ну як дзятрыць-разгадаць?

Тут без належнай падрыхтоўкі,
Са слоў Мяшанца, поўны швах.
Без адпаведнай загартоўкі
Арэшак той не па зубах.

І ці то верце, ці не верце:
Казаў «свяціла»-Мешанец,
Што без ягоных камітэцкіх
Усёй навуцы той канец.

Адно яму — і больш нікому —
Сакрэты ведамы яе, —
Амаль што генію жывому,
Амаль жывому Мантэск'е.

Працяг будзе

Іна ФРАЛОВА

Псеўданім

— Харошы псеўданім — гарантыя поспеху. Нават класікі нашы не цураліся... Каго ведаюць — Купалу, Коласа. Ведаюць і ведаць будуць.

Добрую гадзіну даводзіў думку сівагаловы намеснік галоўнага рэдактара.

— Добра, як Праўдзіным народзіцца. Тады жыві і радуёся! Ды не ўсім жа так шанцуе.

Невыразнае пярэчанне госьця, маўляў, але ж у маім выпадку не ўсё так дрэнна, толькі распальвалі вопытнага дарадцу.

— Скажы, якая мянушка была ў цябе ў школе? Але пачакай, здагадацца няцяжка. Дубіна старасаява, дуб! Ну, у сэнсе дурань. Так? Канешне, так, з такім прозвішчам!

У момант маладому аўтару зрабілася няўтульна ў шырокім крэсле: яго рукі намертва ўчапіліся ў падлакотнік, а цела пачало шукаць раўнавагу. Уражанне складалася такое, нібыта з-пад дармацінавага волата нейкая невядомая сіла выбіла ножку ці нават дзве.

Рэдактар меў шанюўны ўзрост, мусіць, таму і далучыў сябе да вялікіх знаўцаў псіхалогіі.

— А-а-а, трапіў у кропку! Мы, пісьменнікі, — інжынеры чалавечых душ. Гэта ў свой час яшчэ вялікі Максім Багдановіч сказаў.
— Горкі, Максім Горкі.

Чаго з-пад ілба глядзіш? Во, Ізюбр. Бругальнянка. Пяройдзеш на «соплі ў шакаладзе», а там і слаўка падцягнецца.

— Не, не, дзякуй!

Наведвальніка аж перакалаціла. Стрымліваючы агіду, ён кінуў рэзкае:

— Канкурэнцыі не вытрымаю.

— Згодны, не з тваім шчасцем. А калі Фобія?! А што? Бразнешся на якім пісьменніцкім сходзе на калені, прароцтва ці яшчэ якую дурноту пракукарэкаеш. Увагу, так сказаць, да сваёй персони прыцягнеш, прапіярышыся. А піяр знаку не мае...

— Здаецца, гэта ўжо было, — абарваў на паўслове рэдактара.

— Цырульнік, здаецца, не занятае, Айсберг, Золатаў ці Гутэр... Нармальна і не зусім у лоб.

— Тады ўжо Бульбінсон, — не затрымаўся з адказам суразмоўца. І паварушыў вялікім, як у добрага сабакі, носам-грамілам.

Мімаволі рука рэдактара пацягнулася да сваёй завостранай дзюбкі. Упэўніўшыся, што нос на месцы, рэдактар неак паверабінаму падскочыў з месца, адкашляўся, каб узяць правільны нізкі тон, прадоўжыў:

— А калі Варфаламееў. Гучна. Істотна.

Паправіў «інжынера» малады аўтар.
— Горкі ці Салодкі, чаго да слоў чапляцца? Ніхто, вош, кату па пяту натварыў, а ўсё павучаць лезе. Колькі вас маладых ды спрытных рабіла захады скінуць мяне з парахода сучаснасці? А я непатапляльны. Мяне скінуць, а я ўсплыву, з другога боку ўскараскаюся і зноў у намеснікі.

— Ага, і за адно Вар'ят Вар'ятавіч прычапіць, — не згаджаўся госьць. — Не, я хрышчоны. Можна, і са сваім не прападу. Шніп вось у Шніперсону не падаўся.
Рэдактар незадаволена ўзняў брыво і, не даслухаўшы, адным росчыркам паверх прозвішча Старадуб размахыста чыркануў — *Дуралейкін П. П., у друк.*

Змігрок МАРОЗАЎ

Ідылія

Адзін другому ладзім довы,
Адзін другога век скубем...
Змяя спаймала змяляова
І ажаніла на сабе.
Быў дужы, смелы і багаты,
А зараз стаў ніжэй травы.
Дыктуюць дзеткі-змяянаты
Лаўцу змяніныя правы.
Яды, пітва яму хапае,
Жыць у сляпой нары лацвей...
Людзей змяя большы не чапае,
І змяляю не ловіць змей.

Пра людзедаў і чалавечнасць

Чалавек прыйшоў да людзедаў
І гаворыць іх правадзюру:
— Спачуваю, браці, вашым бедам,
Чалавечнасць вам я падару.
Злацець з дрэў,
Хутчэй здыміце шкуру,
Будзе вам адзенне і аўто,
Тэлефон, кватэры, гарнітуры
І на дні паслуг не мени чым сто.
Правадыр дурны, але скумекаў:
— Дрэвы лепш нязведаных выгод...
Людзедавы з'елі чалавека
Разам з чалавечнасцю яго.

Галіна БАБАРЫКА

Куплю-прадам

Сёння няма праблем, каб нешта купіць ці прадаць. Хоць часта не знойдзеш патрэбнае і твой тавар можа аказацца лішнім, але даць аб'яву вельмі лёгка. Ёсць «Куфар», групы ў «Вайберы», а раней толькі сарафаннае радыё ды раённая газета маглі дапамагчы.
Гадоў дзесяць назад Лявон сабраў добры ўраджай грэцкіх арэхаў. На сямейным савеце вырашылі даць аб'яву ў газету. Патэлефанавалі, дачакаліся яе выхаду. А вось і першы пакупнік! Але замест таго, каб назваць цану, той пачаў цікавіцца, колькі яму заплацяць.

Разгледзеўшы аб'яву, муж і жонка зразумелі, што іх аб'ява трапіла не ў раздзел «Прадам», а ў раздзел «Куплю». Было відаць, што шмат арэхаў вырасла не толькі ў Лявона. Тэлефонныя званкі працягваліся. Муж і жонка пачалі адказваць: «А гэта ў рэдакцыі закупляюць».

Адной раніцай журналісты, з'явіўшыся на працу, убачылі каля будынка некалькі машын і людзей з мяхамі. Разабраўшыся, у чым справа, купілі крыху арэхаў, а ў наступным нумары газеты памылка была выпраўлена. Прадаў Лявон арэхі ці не — невядома.

Малюнкi Алега КАРПОВІЧА

Шматграннасць і патэнцыял

У Год якасці ў Беларусі прадугледжваецца павышэнне канкурэнтаздольнасці нашай краіны праз беражлівае і прадуманае стаўленне да рэсурсаў, рэалізацыю высокатэхналагічных і энергаёмістых праектаў, прыярытэт якасных паказчыкаў над колькаснымі... Асабліва ўвага дзяржавы скіравана на фарміраванне ў грамадзян асабістай адказнасці за дасягненне высокай якасці жыцця. Гэтай тэме так ці інакш прысвечаны дзве выстаўкі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, размешчаныя побач у кальцавой галерэі 3-га паверха. Убачыць іх можна да 30 красавіка.

Высокая якасць

Кніжна-ілюстрацыйная выстаўка пад такой назвай прадстаўляе наведвальнікам тэматычныя выданні і плакаты з фонду Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Што ўяўляе сабой савецкае і сучаснае разуменне катэгорыі якасці? Якраз гэтак і прысвечаны экспанаты. Між тым успрыманне тэмы і праблемы якасці ярка і арыгінальна выказана савецкімі мастакамі-плакатыстамі. «Экспазіцыя "Высокая якасць" прыцягвае ўвагу да самой ідэі якасці і выразна падкрэслівае неабходнасць яе прысутнасці ў паўсядзённым жыцці. Прымеркаваная да Года якасці, яна распавядае пра мінулы і сёняшні дзень, пра прыкрасы і пацешны супадзенні па-за часам, пра асаблівы каларыт савецкага побыту, які цікава ўспомніць, і пра надзённыя навуковыя і практычныя вынаходкі ў прастору беларускай якасці. Сучасны жыхар

Жанна Сікора «Вышэй эфектыўнасць і якасць працы!», 1978 г.

Беларусі, як і раней савецкі грамадзянін, варты таго, каб паслугі, тавары і ўмовы вакол яго былі на належным якасным узроўні», — падкрэсліваюць арганізатары.

Шмат увагі на выстаўцы надалі, натуральна, ключавому сімвалу — стандарту «Дзяржаўны знак якасці». Так, у экспазіцыі змешчаны выданні, у якіх расказваецца пра выгокі распрацоўкі стандарту, а таксама пра конкурс «На выяву знака якасці», які праводзіўся ў 1967 годзе ў СССР. Натуральна, тут можна знайсці літаратуру, у якой гаворыцца пра вопыт прысваення знака якасці прадпрыемствам, чыя прадукцыя адпавядала высокім патрабаванням.

Другая частка выстаўкі — выданні і дакументы, у якіх адлюстроўваюцца сучасныя падыходы да павышэння якасці жыцця беларускага народа, дэманструюцца шматграннасць і патэнцыял эканомікі Беларусі, даступнасць і якасць адукацыі, адметнасць нацыянальнай культуры. Сярод такіх — «Культура Рэспублікі Беларусь», «Якасць жыцця», «Славянскі базар у Віцебску. 30 гадоў. Аб'ядноўваючы народы...».

Трэцяй і найбольш змястоўная частка экспазіцыі — плён савецкіх плакатыстаў 1950—1980-х гг. Яны ў адметнай манеры разбавілі аб праблемах якасці жыцця, працы, узроўні якасці прадукцыі, тавараў і вытворчасці, спецыфіцы якаснага будаўніцтва, абслугоўвання, паслуг і выхавання. Так, дэманструюцца плакаты, створаныя графікамі Мікалаем Гурло, Францам Выпасам, Жаннай Сікора... Змешчаны работы з серыі «Беларускі

Агітплакат», а таксама гумарыстычныя замалёўкі творчага аб'яднання «Баявы аловак» (займалася агітацыйна-прапагандысцкай работай з 1939 года). Сярод аўтараў — Віктар Травін, Уладзіслаў Кюнап, Дзмітрый Абазненка, Георгій Кавенчук, Леанід Камінскі. Чаму арганізатары звярнуліся менавіта да творчасці плакатыстаў? «Выразныя, колкія, лаканічныя, насычаныя гумарам камічныя сюжэты сатырычных плакатаў выяўляюць дармаедаў, бракаробаў, гультаёў і хамаў. Агітацыйныя плакаты на тэму якасці яркія, неардынарныя, кідкія, напоўненыя годнасцю і прынцыповасцю, фармулёўкі выяўляюць упэўненасць у неабходнасці якаснай сучаснасці. Лаканічныя назвы і нечаканыя фразы-каламбуры ў загаловах плакатаў і назвах выданняў поўныя энергіі і натхнення, імкнення адзначыць, выявіць, выкараніць, абавязкова абараніць правую справу», — адзначаюць у бібліятэцы.

Што пад вокладкай?

Выданні, адзначаныя журы LXIII Нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі», дэманструюцца на выстаўцы з вычарпальнай назвай «Найлепшыя кнігі Беларусі». Мэта конкурсу, які праводзіцца з 1960 года, — вызначэнне найлепшых выдавецкіх праектаў, якія сталі падзеяй у нацыянальным кнігавяданні, павышэнне мастацкай і паліграфічнай культуры беларускай кнігі, папулярызацыя дасягненняў выдавецтваў рэспублікі за мінулы год. Тэма якасці, зноў жа, дарэчы...

Выстаўку адкрывае ўладальнік Гранпры сёлетняга конкурсу — «Прысмак каларовых рэвалюцый» С. Мусіенкі, М. Осіпава (выдавецтва «Беларусь»). Экспануюцца выданні-пераможцы намінацый «ЛІТ-фармат» (выданні літаратурна-мастацкага кірунку), «Сучасны падручнік» (выданні вучэбнага характару), «Фотапогляд» (фотаальбомы, фотакнігі), «АРТ-кніга» (выданні па выяўленчым мастацтве, факсімільныя, рэпрэнтныя, бібліяфільскія выданні), «Садружнасць» (сумесныя выдавецкія праекты), «У лютэрку часу» (кнігі, выдадзеныя па заказе), «Беларусь памятае» (літаратура, прысвечаная Вялікай Айчыннай вайне)...

Няма патрэбы пералічваць усе намінацыі і найлепшыя выданні — пра іх мы пісалі пасля ўрачыстага ўзнагароджвання пераможцаў LXIII Нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі». Варта хіба толькі згадаць некаторыя маляўнічыя кнігі, якія, здаецца, маюць патрэбу ў гэтым, бо могуць застацца незаўважанымі, нягледзячы на перамогу ў конкурсе.

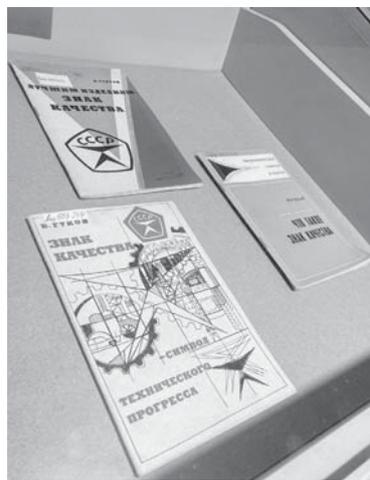
Так, несправядліва мала цікавасці з боку айчыннага чытача выклікала яркае выданне класікі беларускай літаратуры «Тарас на Парнасе» (выдавецтва «Мастацкая літаратура»). У кнігу ўвайшла знакамітая паэма Канстанціна Веранічына ў арыгінале і ў перакладзе на рускую мову. Выданне ўключае раздзелы з кнігі Генадзя Кісялёва пра аўтарства паэмы і пазнім гістарычнай ісціны, шматгадовую вернасць даследчыка абранай тэме...

Яшчэ адно адметнае выданне — «Нацыянальныя паркі — жамчужыны Беларусі». Кніга, у якой гаворка вядзецца пра нацыянальныя паркі «Нарачанскі», «Прыпяцкі», «Белавежская пушча» і «Браслаўскія азёры», знаёміць з гісторыяй іх утварэння, а таксама з дзіўным жывёльным і раслінным светам, многія прадстаўнікі якога занесены ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь. Тут жа — звесткі пра турыстычныя славагутасці. Упрыгажэнне выдання — фота, якія адлюстроўваюць красу і непаўторнасць беларускай прыроды.

Адметная частка выстаўкі — альбом «Хань Юйчэнь. Жывапіс» (Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў). Гэта каталог твораў жывапісца, фатографа, каліграфа, даследчыка Кітайскай нацыянальнай акадэміі мастацтваў, ганаровага прафесара Беларускай акадэміі мастацтваў і Санкт-Пецярбургскай акадэміі мастацтваў імя Ільі Рэпіна, лаўрэата шматлікіх міжнародных прэмій. Яго творчасць заслугуе асобнага даследавання, а змястоўны альбом — сапраўды падарунак беларускаму чытачу, які цікавіцца сусветным жывапісам.

Яўгенія ШЫЦЬКА,
фота аўтара

Фрагмент экспазіцыі.

Пра другое сонца Беларусі

У мінулым годзе ў выдавецтва «Мастацкая літаратура» выйшла цікавая кніжка вядомага грамадскага дзеяча Саюзнай дзяржавы, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі Іосіфа Рогалі (дарэчы, ураджэнца Пінска) «Второе солнце Бларусі».

Гэта, бадай, адзіная кніга, прысвечаная першай у Беларусі атамнай электрастанцыі, адрасаваная дзесяцям. Тэма, безумоўна, заслугоўвае значнай пісьменніцкай увагі і адметнага мастацкага асэнсавання. І невяпадкова выданне ажыццэўлена па заказе Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юным чытачам якраз варта паказаваць неабходнасць, абгрунта-

ванасць і значэнне ўзвядзення атамнай электрастанцыі ў нашай краіне. Трэба сказаць, што аўтар паспяхова справіўся са сваёй задачай. Напісаны твор у форме паэмы і складаецца з васьмі раздзелаў. У першым з іх пададзены экскурс у далёкую старажытнасць. Аўтар паказвае чытачу, як нямоста было тады чалавеку здабываць і падтрымліваць агонь, які не толькі асвятляў у цемры і абаграваў у халады, але і дапамагаў гатаваць ежу, саздзейнічаў развіццю рамястваў, усёй жыццядзейнасці. Паэт прасочвае шлях чалавецтва ад вынаходніцтва агню, выкарыстання яго энергіі да вынаходніцтва і выкарыстання электраэнергіі. Гэтак прысвечаны наступныя раздзелы паэмы.

Апавядае Іосіф Рогаль і пра пастаянныя пошукі чалавецтвам лепшых крыніц энергіі,

аб будаўніцтве гідра- і цеплаэлектрастанцый. Аднак у сувязі з бурным развіццём, ростам гарадоў, шырокім будаўніцтвам фабрык і заводаў неабходна было шукаць і новыя, больш магутныя крыніцы атрымання электраэнергіі, ды такія, каб не наносіць шкоды тэрыторыі, атмасферы. І чалавецтва паставіла сабе на службу атам. Аўтар расказвае аб першых атамных электрастанцыях у свеце, асабліва ў Савецкім Саюзе, абгрунтоўвае неабходнасць існавання і вартасці нашай Астравецкай атамнай электрастанцыі, яе значэнне для далейшага развіцця усёй народнай гаспадаркі і павышэння дабрабыту народа. Сапраўды, для Беларусі Астравецкая атамная электрастанцыя з'яўляецца

своеасаблівым другім сонцам, якое эфектыўна садзейнічае развіццю прамысловасці, навукі, актыўна спрыяе зберажэнню прыродных рэсурсаў, рэзкаму змяншэнню шкодных выкідаў у атмасферу, дапамагае эканоміць вялікія сродкі і накіроўваць іх на іншыя сферы дзеля паліпшэння жыцця народа, росквіту краіны.

Паэма напісана даходлівай, вобразнай мовай, мае адметнае пазнавальнае і выхаваўчае значэнне.

Варта зазначыць, што гэтая сацыяльна значная кніга ўзнагароджана Мінскім гарадскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі літаратурнай прэміяй імя Максіма Багдановіча.

Міхась ПАЗНЯКОЎ

Першыя ў небе і на Зямлі

У Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага пачаў працаваць выставачны праект «Першыя...», прымеркаваны да 90-годдзя з дня нараджэння Юрыя Гагарына, Міжнароднага дня авіяцыі і касманаўтыкі і Дня яднання народаў Беларусі і Расіі.

«Першыя» называюць тых, хто зрабіў немагчымае і стаў прыкладам для будучых пакаленняў. У Міжнародны дзень авіяцыі і касманаўтыкі важна згадаць людзей, якія падарылі чалавецтву зоркі, Месяц і магчымасць марыць пра вялікае і далёкае. Цэнтрам экспазіцыі з'яўляецца першы касманаўт планеты Зямля — Юрый Аляксеевіч Гагарын. Яго подзвігу прысвечана зала, дзе размешчаны фотаздымкі, асабістыя рэчы, фрагменты абсталявання касмічных апаратаў і шмат іншага. Рэдкія кадры дазваляюць убачыць Юрыя Гагарына ў шматлікіх падарожжах па розных краінах свету, яго сустрэчы з афіцыйнымі дзеячамі і мясцовымі жыхарамі. Фотаздымкі з сямейнага архіва паказваюць знакамітага касманаўта з іншага боку — як клапацівага сына і бацьку, добрага мужа і шчырага сябра, ахвотніка да спартыўных гульняў, рыбалкі і палявання. З асабістых рэчаў Юрыя Гагарына ў экспазіцыі — тое, што суправаджала героя ў бясконцых вандроўках: дарожная шклянка, манікюрны набор, брытва, запальніца і інш. Усе прадметы прадстаўлены Музеем-

Язэп Драздовіч «Сустрэча вясны на Сатурне», 1932 г.

запаведнікам Ю. А. Гагарына. Пляменніца вядомага касманаўта і па сумяшчальніцтве куратар міжнародных выставачных праектаў Наталія Гагарына расказала пра цяжкі шлях Юрыя Аляксеевіча да звання першага касманаўта і згадала, што з найважнейшых каштоўнасцей для яго былі мір ва ўсім свеце, узаемаўважэнне і ўменне чуць адно аднаго.

Тэма касмічных дасягненняў працягваецца ў наступнай зале, прысвечанай навукоўцам і даследчыкам космасу. Пётр Віцязь, доктар тэхнічных навук, акадэмік НАН Беларусі, на адкрыцці выставачнага праекта заўважыў, што сярод беларусаў таксама былі знакамітыя асобы, чые дасягненні сталі важным крокам у касмічнай навуцы. «Калі працягваць тэму першых, трэба абавязкова згадаць Казіміра Семяновіча, які ў сваёй рабоце «Вялікае мастацтва артылерыі» разгледзеў,

Ульяна Хамякова «На заходзе».

як можна пераадолець зямное прыцягненне. Яго можна назваць заснавальнікам ракетабудавання». Таксама на выстаўцы прадстаўлены партрэт расійскага даследчыка Мікалая Фёдарова — першапачынальніка філасофіі рускага касмізму, дзе чалавек разглядаецца як частка космасу.

У трэцяй зале большая частка экспазіцыі — работы беларускага скульптара Івана Міско, важнае

месца ў творчасці якога — тэма космасу. Прадстаўлена таксама серыя скульптурных партрэтаў касманаўтаў з усю свету: акрамя знакамітых асоб, такіх як Юрый Гагарын, Валянціна Церашкова, Уладзімір Кавалёнак, Георгій Берагавы, аўтар ствараў вобразы касманаўтаў Кітая, Румыніі, Францыі, ЗША, Кубы і інш. На адкрыцці Іван Міско расказаў зямельную гісторыю свайго знаёмства з Алегам Навіцкім і падзяліўся планами: «Я ўжо працую над эскізамі партрэта Марыі Васілеўскай, цяпер чакаем яе з космасу». Магчыма, у наступным годзе серыя скульптур папоўніцца першай беларускай жанчынай-касманавіткай. Таксама ў гэтай зале можна знайсці дакументы і лісты і тэлеграмы

Іван Міско «Камета», 2000–2010-я гг.

з Федэральнай дзяржаўнай бюджэтай установы навуцы «Архіў Расійскай акадэміі навук». Музей-запаведнік Ю. А. Гагарына падрыхтаваў для выставачнага праекта міні-фільм пра першы палёт Юрыя Аляксеевіча ў космас. Тут можна пачуць сапраўдны голас касманаўта, убачыць урывкі першых інтэрв'ю і паглыбіцца ў атмасферу таго дня, калі чалавек ўпершыню дасягнуў зор.

Мастацкая частка экспазіцыі размяшчаецца ў дзвюх залах і складаецца з работ беларускага мастака, пісьменніка, скульптара, аматара астраноміі Язэпа Драздовіча і творчасці вучняў узорнай студыі «Вулей». Язэп Драздовіч не дажыў да першага палёту чалавека ў космас, але сам спрабаваў ствараць вобразы планет, незвычайных істот, убачыць урывкі звычайных, традыцыйных жыхароў іншых планет, гарады і прыроду Месяца, Сатурна і Марса. Работы Язэпа Драздовіча прадстаўлены Цэнтрам даследавання беларускай культуры, мовы і літаратуры і Цэнтральнай навуковай бібліятэкай імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

Работы вучняў узорнай студыі «Вулей» вяртаюць у дзяцінства, дзе свет здаецца такім фантастычным і чароўным. Юныя мастакі стварылі свой асабісты космас, у якім кожны убачыць нешта асаблівае.

Выстаўка працуе да 5 мая 2024 года.

Лізавета КРУПНЯНЬКОВА,
фота аўтара

Ульяна Кірычэнка «Касмічная рэальнасць».

Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.

Моднае вінтажнае

Выстаўку аналагавай фатаграфіі Алена Адамчык пад назвай «Art Fashion Vintage» можна убачыць у мінскай «A&V Art Gallery». У цэнтры ўвагі аўтара — жанчына, яе краса і веліч. «Жаночая прыгажосць — універсальная мова, зразумелая людзям розных нацыянальнасцей, саслоўяў, палітычных поглядаў, канфесій», — сказала некалі Алена Адамчык.

Алена Адамчык з дзяцінства цікавілася фатаграфіяй — у свой час бацька нават падарыў добры нямецкі фотаапарат. Між тым доўгі час займалася навукай — зацягнула біялогія. Тэма яе кандыдацкай дысертацыі — «Структурна-функцыянальны стан сінаптычных мембран галаўнога мозгу пры старэнні». Але, у рэшце рэшт, Алена Адамчык цалкам прысвяціла сябе фотамастацтву. Выбар быў зроблены ў складаным 1990-я гады.

Першая персанальная выстаўка Алены Адамчык «Nude veritas» прайшла ў Варшаве ў 1992 годзе. За некалькі дзесяцігоддзяў фотамастацтва стварыла шмат праектаў і прадставіла іх гледачам розных краін Еўропы. Да таго ж

яна аўтар некалькіх фотаальбомаў, якія расказваюць пра жанчын розных краін.

Дарэчы, менавіта ў пераходны перыяд — канец 1980-х — пачатак і сярэдзіна 1990-х — былі зроблены здымкі, прадстаўлены на выстаўцы «Art Fashion Vintage». Ужо ў той час фэшн-фатаграфія перастала ўяўляць сабой проста здымкі мадэляў у прыгожым, часцей за ўсё адпаведным часу, адзенні, з тымі

Інга ў абжурывы, 1989 г.

атрыбутамі, што адлюстроўваюць аспекты індустрыі. Фатаграфы, якія займаліся аўтарскай фатаграфіяй, пашырылі рамкі абмежаванага жорсткага правіла мастацтва. Яны рабілі, напрыклад, кінематаграфічныя кадры альбо надзялялі іх дэталямі той ці іншай гісторыі, такім чынам пазбаўляючы фотаздымкі звыклых прастаты, агрэсіўнасці, паказнай абьякавасці...

У шэраг такіх фатаграфіяў уваходзіць, безумоўна, і Алена Адамчык. З улікам таго, у які час рабіліся здымкі з выстаўкі «Art Fashion Vintage», іх можна лічыць эпатажнымі, аднак сёння, натуральна, яны ўспрымаюцца зусім інакш (хоць ёсць упэўненасць, што ў экспазіцыі змясцілі найбольш сціплыя, нясмелыя работы з архіва аўтара). У іх адлюстраваны няўстойлівы час і стаўленне аўтара да гэтага перыяду, да рэчаіснасці, у якой існуюць гераіні (рэдкая героі выступаюць толькі як дапаўненне сюжэта). У работах выяўлены іх характары, пшчота і дзёркасць, смеласць і непрадказальнасць. Мэдэлі пазіруюць чалавеку з

«Оля і пантэра», 1991 г.

камерай, але гэта не мудрагелістыя паставы, якімі стракаціла ў свой час фэшн-фатаграфія. У кожнай рабоце, своеасаблівым партрэце — унікальнай прыгажосці і натуральнага пачуцці. Кадры лаканічныя і выразныя, а назвы работ толькі канстатуюць факты.

Юўгенія ШЫЦЬКА

Новы погляд на стары сюжэт

Вялікі тэатр оперы і балета таксама далучыўся да святкавання Міжнароднага дня тэатра разам з трупай Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра балета Барыса Эйфмана. У замежнай праграме «Вялікія гастролі» на сцэне Вялікага прайшлі паказы балетаў «Яўгеній Анегін» і «Чайка».

Беларускія глядачы ўжо знаёмы з тэатрам. У 2010 годзе трупа прадставіла першую пастаноўку Барыса Эйфмана «Чайка» па п'есе Антона Чэхава. У перыяд з 2015 да 2016 года Санкт-Пецярбургскі акадэмічны тэатр здзіўляў нас балетам «Радэн, яе вечны ідал» і пастаноўкай «Чырвоная Жызэль». У чэрвені 2022-га ў Вялікім тэатры оперы і балета адбылася прэм'ера спектакля «Эфект Пігмаліёна».

Барыс Эйфман — вядомая асоба ў свеце харэаграфічнага мастацтва. Смелыя і фантастычныя эксперыменты сталі візіткай майстра. Здаецца, знакамiтыя сюжэты твораў рускай класікі, такія як «Яўгеній Анегін» і «Чайка», ужо немагчыма расказаць інакш, але Барыс Эйфман адкрывае новыя гарызонты. Другая версія балета па знакамітай п'есе А. П. Чэхава вельмі адрозніваецца ад папярэдняга вырыянта. «Ёсць знаёмыя назвы — мы на іх ідзём, але гэта ўжо зусім іншыя гісторыі. Беспамылковы выбар музыкі — Чайкоўскі і Рахманінаў — найлепшыя кампазіцыі для ўспрымання.

Тэндэнцыі змяняюцца, і нам трэба ім адпавядаць. Таму прыйшоў час убачыць Анегіна ў танцы і з іншага ракурсу паглядзець на стары чэхаўскі сюжэт», — расказала генеральны дырэктар Вялікага тэатра Беларусі Кацярына Дулава.

Адметнасць і самабытнасць харэаграфіі Барыса Эйфмана адзначаў Ігар Колб. Балетмайстар заўважыў, што «дзякуючы таленту, характару, стараннасці Эйфмана жонкі артысты становіцца індывідуальнасцю ў яго ўмелых руках, што вельмі важна, бо мы маем спектаклі, якія стагоддзямі будуць жыць і славіць тэатр».

Вядучыя салісты Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра Барыса Эйфмана Марыя Абашова (выконвае ролі Ірыны Аркадзайнай і Таццяны Ларынай), Любоў Андрэева (іграе Таццяну Ларыну) і Уладзімір Афонічкін (Канстанцін Трэплеў

і Уладзімір Ленскі) расказалі пра свае партыі і вопыт работы з майстрам.

У першай версіі спектакля «Чайка» Марыя Абашова сыграла Ніну Зарэчную. «Дзіўна, як Барыс Якаўлевіч можа паглядзець на свае пастаноўкі з іншага ракурсу і цалкам змяніць першапачатковы сэнс», — падзялілася прыма-балерына.

Зорка трупы Барыса Эйфмана, а ў мінулым — салістка Вялікага тэатра Беларусі Любоў Андрэева прызналася, што прыязджае на гастролі ў Мінск як дадому. «Я ведаю, што нас тут чакаюць. Раней, калі сама была маленькай, я бегла сюды на балет, каб паглядзець на неверагодную харэаграфію Эйфмана. Гледачу заўсёды падабаецца, бо гэтыя глыбокі псіхалагізм, філасофскі падтэкст пакідаюць моцныя і незабыўныя пачуцці».

Сам майстар не змог прыехаць на гастролі ў Беларусь, бо працуе над новым спектаклем па знакамітым рамане Ф. М. Дастаўскага «Злачынства і пакаранне», прэм'ера якога адбудзецца восенню гэтага года.

Лізавета КРУПНЯНЬКОВА
Сцэны з балета «Яўгеній Анегін»
Фота з сайта bolshoibelarus.by

Жывакіні: шклоўскі след

Заснавальнік знакамітай тэатральнай сцэнічнага мастацтва, якая на працягу 100 гадоў мае велізарную папулярнасць у Расіі і ў свеце, кіраўнік Маскоўскага Мастацкага акадэмічнага тэатра Канстанцін Станіслаўскі належаў да творчых людзей, якія цэняць таленты не толькі тых, з кім працуюць. Заўважаў ён яркія дараванні і артыстаў з іншых калектываў. Прынамсі, Канстанцін Сяргеевіч быў высокай думкі пра выдатнага коміка XIX стагоддзя, акцёра Малога тэатра Васіля Жывакіні. Пазнаёміўся з ім яшчэ ў гады свайго дзяцінства і запамінуў на ўсё жыццё. Хоць кантактаваў даводзілася з вельмі яркімі майстрамі сцэны, першаму ўражанню не здрадзіў.

Фота з сайта malyi.ru

Пра Васіля Ігнатавіча (сустракаецца і варыянт Іванавіч) сведчыў так: «Ён выходзіў на сцэну і прама ішоў на публіку. Перад рампаў ён ад сябе казаў усю тэатру «Прывітанне». Яму рабілі авацыі, і пасля гэтага ўжо ён пачынаў выконваць ролю. Гэты, здавалася б, недазволены для сур'эзнага тэатра жарт нельга было адняць у Жывакіні — да такой ступені ён пасаваў да яго артыстычнай асобы». Публіка адпаведна і рэагавала на яго з'яўленне: «Пры сустрэчы з любімым артыстам душы гледачоў напаяніліся радасцю. Яму наладжвалі яшчэ раз грандыёзную авацыю за тое, што — Жывакіні, за тое, што жыве з намі ў адзін час, за тое, што дорыць нам цудоўныя хвіліны радасці, якія ўпрыгожваюць жыццё, за тое, што заўсёды бадзёры і вясёлы, за тое, што яго любяць». Але не толькі за гэта любілі яго: «[...] Той жа Жывакіні ўмеў быць трагічна-сур'эзным у самых камічных і нават балаганных

месцах ролі. Ён ведаў сакрэт, як смяшыць сур'эзным. Калі ён пачынаў пакутаваць, кідацца, клікаць на дапамогу з усёй шчырасцю свайго таленту, становілася нясцерпна смешна ад сур'эзнасці яго адносінаў да шуму з-за дрэбязі. Твар і міміка яго не паддаваліся апісання. Гэта быў зачараваны вырадак, якога хацелася любіць, ласкаць і цалаваць».

Можа ўзнікнуць пытанне: а якое дацэнненне мае Васіль Жывакіні да Беларусі? Ды, як казаў Казьма Пруткаў, «глядзі ў корань». Спачатку зазірнем у корань італьянскі. Бацькам яго быў Іахім дэ Ламона, які ў 1791 годзе прыехаў у Расію разам са знакамітым дойлідом Барталамеа Растрэлі. Праз год трапіў у горад Шклоў, куды яго запрасіў Сямён Зорыч. Нядаўні фаварыт імператрыцы Кацярыны II, высланы сюды, у 1778 годзе заснаваў прыводны тэатр.

Сямён Гаўрылавіч даў дэ Ламону пасаду дэкаратара ў сваім маёнтку. Толькі на

ёй працаваў нядоўга. Заваяваўшы давер гаспадара, хутка стаў яго камердынерам. Хто ведае, як доўга займаўся б гэтым, калі б, з'яўляючыся халастым, не ўбачыў, як шмат у тэатры дзяўчат. Сярод іх і прыгажосцю, і талентам вылучаліся Азарэвічы — Пелагея Васільеўна і Надзея Лук'янаўна. Сваячкі — дэтка і пляменніца, абедзве ўраджэнкі Шклова.

Іахім дэ Ламона ўпадаваў Пелагею, з якой і ажаніўся. Заставацца пасля гэтага ў Шклове не захацеў. Сямён Зорыч не толькі не стаў стрымліваць, але і пайшоў насустрач. Пелагеі, якая з'яўлялася яго прынгонай, даў вольную. Маладая сям'я праехала ў Маскву. Калі ў іх нарадзіўся сын, яго ў метрыцы запісалі як Джавані Ламона. Адбылося гэта па адных даных 29 кастрычніка 1807 года, па іншых — 30 снежня 1801-га. Сам жа ён лічыў, што з'явіўся на свет 30 снежня 1808 года.

Васіль Жывакіні стаў паэзій, калі набыў тэатральную славу. Пра тое, як ён знаходзіў кантакт з публікай, сведчыць хоць бы такі эпізод. Адбылося гэта не на сцэне. Вяртаючыся з Самары ў Маскву, спыніўся ў Казані. Антрэпрэнёр мясцовага тэатра пачаў угаворваць яго выканаць ролі ў некалькіх спектаклях. Дамовіліся пачынаць з заўтрашняга дня. Толькі як быць з рэкламай?

Размова адбылася за кулісамі тэатра. Васіль Жывакіні стаяў у кажуку з янота і зімовым абутку. Нервознасць антрэпрэнёра не вывела яго з сябе, а падказала, як быць:

— Трэба афіша? Эх ты, апалонік! — з гэтымі словамі ён выйшаў на сцэну, дзе паказваўся нейкі вадзіль.

Дэкарацыі ўяўлялі сабой вялікія горы. Каля іх гулялі святочна апранутыя людзі, цяжка ўздыхаючы ад спякоты. Убачыўшы іх, Жывакіні здзіўлена азірнуўся, затым голасна прамовіў:

— Здаецца, я не туды трапіў. Прабачце, напярмлівы Бог! Пра-бач-це! І куды

гэта мяне занесла?! Але нічога, заўтра сустрэнемся на сцэне...

Зала захіхікала, яго пазналі, пачуліся воплескі, крыкі «біс» і «брав!»

За кулісамі Васіль Ігнатавіч сказаў антрэпрэнёру:

— Ну... вось табе і афіша!

Публіка адпаведна і рэагавала на яго з'яўленне: «Пры сустрэчы з любімым артыстам душы гледачоў напаяніліся радасцю. Яму наладжвалі яшчэ раз грандыёзную авацыю за тое, што — Жывакіні, за тое, што жыве з намі ў адзін час, за тое, што дорыць нам цудоўныя хвіліны радасці, якія ўпрыгожваюць жыццё, за тое, што заўсёды бадзёры і вясёлы, за тое, што яго любяць». Але не толькі за гэта любілі яго: «[...] Той жа Жывакіні ўмеў быць трагічна-сур'эзным у самых камічных і нават балаганных месцах ролі. Ён ведаў сакрэт, як смяшыць сур'эзным. Калі ён пачынаў пакутаваць, кідацца, клікаць на дапамогу з усёй шчырасцю свайго таленту, становілася нясцерпна смешна ад сур'эзнасці яго адносінаў да шуму з-за дрэбязі. Твар і міміка яго не паддаваліся апісання. Гэта быў зачараваны вырадак, якога хацелася любіць, ласкаць і цалаваць».

Памёр 30 студзеня 1874 года, стаўшы пачынальнікам акцёрскай дынастыі Жывакіні. Паколькі яго маці родам з нашых краёў, ні ў якім разе нельга адмаўляць у яго біяграфіі беларускага следу. Дарэчы, раней нацыянальнасць і вызначалася па жаночай лініі.

Па шляху маці пайшлі і дочкі Надзеі Азарэвіч — Надзея і Марыя, на сцэне вядомыя як Азарэвіч 1-я і Азарэвіч 2-я.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Залатое зерне Баранавічаў

Калі добрае зярнятка ў зямлю пасадзіць — яно абавязкова прарасце, калі ў добрую раллю і пры добрым доглядзе — будзе і ўраджай добры. Так вырашылі ў Баранавіцкім дзяржаўным універсітэце, адшукаўшы сярод першакурснікаў новыя таленты. Бо знайшлося нямала студэнтаў, якія пішуць у слупок і ўжо лічаць сябе паэтамі. Вырашылі дапамагчы развіццю таленту і захаваць направаваны Клаўдзіяй Сямёнаўнай Трыспен, якой ужо няма сярод нас, вопыт літаратурна-музычнай гасцёўні пры бібліятэцы ўніверсітэта.

Сумесна з Брэсцкім абласным аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі створана і дзейнічае студэнцкае аб'яднанне «Паэтычны партал». Аўтарам і кіраўніком праекта з'яўляецца бібліятэкар, які фантазуе ідэямі, Таццяна Шчэрба.

Калі нехта думае, што за два гады студэнцкае аб'яднанне выгадавала войска вялікіх паэтаў, то памыляецца. Гэты перыяд стаў сапраўдным парталам у свет слова, своеасаблівым сітам, каб прасяецца якасці асобы, якая фарміруецца, і адшукаць здольнасць, магчымасць, жаданне, працавітасць, актыўнасць, веру ў сябе і многае-многае з таго, што дазволіць спадзявацца на станоўчы вынік. Паспех прыйшоў да тых, хто працаваў.

Навучыць пісаць вершы немагчыма, бо для гэтага мала жадання. Трэба мець і веды, і інтэлект, і лагічнае мысленне, і пачуццё рытму, і многае іншае. А яшчэ гавораць, што для гэтага трэба быць пацалаваным Богам... Можна толькі падтрымаць словам, шчырай верай у поспех, паказаць шлях і правільны.

Тым не менш «Паэтычны партал» даў магчымасць пашукаць сябе на гэтай ніве, арганізаваць студэнцкае жыццё больш цікава. Раскрыліся захопленыя і высокаарганізаваныя студэнты. Аб'ядналіся юныя сябры па пярэ. Ёсць смелыя і сарамлівыя, якія яшчэ не раскрылі свой патэнцыял. Ёсць тыя, хто моўчы і цярпліва пераадольвае творчыя прыступкі. Камусьці ўжо ўдалося

паспрабаваць сябе ў ролі распрацоўшчыка сцэнарыя, нехта стаў вядучым мерапрыемства. Ахвотныя займелі пляцоўку для самаразвіцця.

Вельмі важна, што на паэтычных сустрэчах, тэматычных мерапрыемствах час ад часу запальваюцца юныя зоркі — тыя, хто дасягнуў пэўнага ўзроўню і атрымаў права несці слова ў масы.

Паступова ўдзельнікі «Паэтычнага партала» набываюць вопыт выступленняў перад аўдыторыяй, вопыт публікацый. Сябры аб'яднання ўдзельнічалі ў паэтычным конкурсе «Слёзы сясцёр Хатыні» і атрымалі падзяку за подпісам старшыні Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Таццяны Дзямідовіч. Рыхтуюцца да наступнага конкурсу.

Творы Анастасіі Трафімук і Дзмітрыя Саўчука апублікаваны ў калектыўным зборніку паэтаў і празаікаў Брэсцкай вобласці «Рознакаляровасць». Маладыя пішуць аб тым, што закранула струны іх душы, адлюстроўваюць сваё захапленне светам, прыродай, бацькамі, тым, што дорага і міла.

Вершы А. Трафімук апублікаваны і ў міжнародным калектыўным зборніку паэзіі і прозы «Сузор'е». Яе талент заўважаны аўтарам-укладальнікам многіх

калектыўных зборнікаў рэспубліканскага і міжнароднага значэння Тамарай Кавальчук, якая падтрымала юны талент і разам з Мінскім гарадскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі дала магчымасць апублікаваць вершы ў новым зборніку, які нараджаецца.

А нядаўна, на чарговым паэтычным свяце «Насустрэч вясне», маладыя паэты разам з вопытнымі майстрамі слова чыталі вершы пра вясну вядомых рускіх аўтараў (Аляксандра Пушкіна, Івана Буніна, Федара Цютчава, Сяргея Ясеніна, Самуіла Маршака, Міхаіла Плячоўскага і інш.). Сустрэліся з маладымі і дзяліліся ўласнымі творами аб вясновым абуджэнні прыроды і далікатных чалавечых пачуццях Юры Мазалевіч, Раіса Раманчук, Марыя Філіпава... У ролі вядучай выступіла Анастасія Трафімук, якая таксама прачытала свае вершы.

Завяршылася мерапрыемства цёпла і сімвалічна. У коле сяброў-студэнтаў, калег па пярэ, бібліятэкараў і педагогаў універсітэта наш «Паэтычны партал» запаліў новую зорачку ў асобе студэнта інжынернага факультэта Канстанціна Баброва.

Кожны аўтар падарыў бібліятэцы сваю кнігу. Працам творчай сустрэчы была выстава аўтарскіх кніг гасцей-паэтаў і карункаў Марыі Філіпавай.

У планах шмат цікавага і карыснага, што дазволіць захаваць памяць аб мінулым і ўнесці свой уклад у пераўтварэнні, якія адбываюцца ў краіне, вывучыць творчасць класікаў рускай і беларускай літаратуры, аўтараў-сучаснікаў. Наперадзе — «Свята кнігі», следам — вечарына, прысвечаная Вялікай Перамозе савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. А паміж усімі мінулымі і будучымі мерапрыемствамі — галоўнае таінства вялікай працы над аўтарскім самаўдасканаленнем...

Ларыса АНТОНАВА,
старшыня студэнцкага аб'яднання
«Паэтычны партал» пры Баранавіцкім
дзяржаўным універсітэце
Фота даслана аўтарам

з пошты «ЛіМа»

Гісторыя некалькіх чорна-белых фотаздымкаў мінулага

Нядаўна закончыў нарэшце вялікую справу — перабыў у лічавы фармат фотастужак, зробленых больш за паўвека назад фотаапаратам «Смена-6». Карпатлівая праца: рабіў яе без усялякіх прылад (у левую руку браў кавалак фотастужкі і трымаў яго насупраць сонечнага святла, а правай з дапамогай лічавай фотакамеры рабіў здымкі патрэбнага кадра). Такая працэдура часцей давала не вельмі якасны вынік, таму не ўсё і атрымлівалася добра, але з таго, што атрымалася, можна выбраць нешта цікавае, актуальнае сёння. Напрыклад, што датычыцца Вялікай Айчыннай вайны.

Я нарадзіўся і правёў сваё дзяцінства ў вёсцы Роўкавічы Чачэрскага раёна Гомельскай вобласці. Калі вучыўся ў школе, у нас было прынята ў Дзень Перамогі, 9 Мая, рабіць пешую дэманстрацыю ў вёску Карабішча з ускладаннем вяноў на магільні воінаў-вызваліцеляў. Да Карабішча было тры кіламетры. У нашай вёсцы помнікаў тады не было.

Дэманстрацыя з ускладаннем вяноў на магільні воінаў-вызваліцеляў. Карабішчы.

Са сцягамі і транспарантамі школьнікі-піянеры (старшакласнікі не былі задзейнічаны) прайшлі немалую адлегласць. З настаўнікаў звычайна былі класны кіраўнік, піянерважатая, часам завуч або дырэктар.

У той год, недзе канец 1960-х, які адлюстраваны на фотаздымках, на могілках у Карабішчы мы сустрэлі дзвюх жанчын з Расіі, якія прыехалі на магільні пахаваных тут родных. Акрамя школьнікаў іх таксама сустрэлі працаўнікі Роўкавіцкага сельскага савета. З той падзеі прайшло шмат часу, але, спадзяюся, хто-небудзь знойдзе на фотаздымках сябе альбо знаёмых... Лепш пазна, чым ніколі.

Яшчэ адзін фотаздымак, прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне, — помніца расстраляным немцамі мірным жыхарам у вёсцы Рэпішча Чачэрскага раёна. Мая маці, дзед, цётка і іншыя родныя перажылі гэтае пекла. З успамінаў маці я даведаўся, што немцы выселілі іх з роднай вёскі Глыбочыца як з прыфрантавай зоны. Разам з многімі іншымі жыхарамі Глыбочыцы дзед з сям'ёю прыйшоў у Рэпішча, каб перакачаць там да вызвалення роднай вёскі ад немцаў. Сярод іх было некалькі паліцаяў, якія не захацелі адступаць разам з немцамі і збеглі ад іх. А каб апраўдацца перад Чырвонай Арміяй, забілі каля вёскі некалькіх нямецкіх сувязістаў. Гэты ўчынак справакаваў немцаў на карную экспедыцыю. Вёска была акружана салдатамі, на яе ўкраіне паставілі кулямёты, правялі разведку з дапамогай самалёта. І пачалося... Нямецкія салдаты ўступілі ў Рэпішча. Запалалі дамы, затрашчалі аўтаматы і кулямёты. Жыхары мітусіліся па вуліцах, не ведаючы, што рабіць. Кінуліся ў вулачку, якая вяла ў лес. Там ужо былі немцы. Яны стралялі ў разгубленых людзей, якія беглі на кулі. Многія падалі, але некаторыя прарваліся, салдаты не паспелі забіць усіх. Маім родным пашанцавала жывымі вырвацца з агню. Толькі цётка была паранена ў плячо. Яна ўпала. Здавалася, што яе забілі, але вечарам цётка вярнулася дамоў у Глыбочыцу. Там ужо былі дзед і маці. Да вызвалення прыйшлося жыць у сваёй лазні, бо дом ужо занялі немцы. Адбылася гэтая жудасная падзея 14 кастрычніка 1943 года, аб чым і гаворыць фотаздымак.

Гэта толькі два цікавыя матэрыялы, якія я атрымаў са старых кадраў фотастужак. Іх жа ў мяне яшчэ многа. Адчуваю, што варта іх зберагчы і апісаць, каб захаваць памяць аб даўнім мінулым.

Юген ШАСТАКОЎ

«Хутарок» у Маскве

Ансамбль народнай песні «Хутарок», створаны ў 2000 годзе на базе Смаргонскага раённага цэнтра культуры, папулярнасць здабыў у першы год сваёй дзейнасці. А ўжо ў 2004-м яму было прысвоена званне «Народны». Перапачаткова ў рэпертуары калектыву былі фальклорныя і народныя песні, беларускія творы. Пасля, арыентаваны на густы і пажаданні публікі, сталі ўводзіць стылізаваныя песні з сучаснай апрацоўкай.

Сёння калектыў вядзе актыўную канцэртную дзейнасць як на сваёй малой радзіме, так і за яе межамі. А хто ж на Смаргоншчыне не ведае гэтых прыгожых, яркіх, вясёлых і ўсмешлівых дзяўчат?

«Хутарок» заўсёды можна ўбачыць на гарадскіх і раённых мерапрыемствах. Дзяўчаты дэманструюць свой талент на розных конкурсах: раённых, рэспубліканскіх і нават міжнародных, дзе займаюць прызывыя і ганаровыя месцы.

Ансамбль народнай песні «Хутарок».

У пачатку сакавіка гэтага года народны ансамбль «Хутарок» узяў удзел у выставе, прысвечанай Дням Гродзенскай вобласці на ВДНГ у Маскве. З вялікім гонарам удзельнікі калектыву прадставілі нашу вобласць і сваімі чужоўнымі песнямі паказалі ўсю неабдымную любоў да роднага краю. Меладзячнасць беларускай мовы і адкрытая душа, несумненна, зачаравалі ўсіх гледачоў і пакарылі іх сэрцы.

Ілона СМАГУР
Фота даслана аўтарам

Пайшла на зяця войскам

Самыя розныя стасункі ў жыцці бываюць. І таксама паміж рознымі людзьмі. Зяць з цешчай ці, наадварот, цешча з зяцем — не выключэнне. Ад моцнай прыхільнасці, калі адно аднаго інакш як мама і сыноч не называюць, да нянавісці. Але каб цешча пайшла на зяця войскам? Наўрад ці хто прыпомніць. Між тым і такое было. Даўно, яшчэ ў канцы XIV стагоддзя.

Чаго хацеў, на тое нарваўся

Падзеі разгортваліся рашуча. Не паспела Бірута прыехаць у Бярэсце, як з'явіліся ганцы. Такая паспешнасць была невыпадкова. Апошнім часам жыццё ў Вялікім Княстве Літоўскім пайшло наўскасяк. Не толькі крывякі спакою не давалі. Калі Кейстут рушыў у Ноўгарод-Северскі ўціхамірваць тамашняга князя Карыбута Альгердавіча, Ягайла, на падтрымку якога ён разлічваў, не толькі не дапамог. Пра паход паведаміў Карыбуту, а сам узняў у Вільні мяцеж. Супраць яго выступіў Вітаўт, але пацярпеў паражэнне. Давялося шукаць сілы, каб даць адпор мяцежнікам. Не засталася ўбаку і Бірута. Выконваючы волю мужа, яна паспяшалася заручыцца падтрымкай свайго зяця Януша Мазавецкага. Аднак яго ў горадзе не застала.

Даведаўшыся пра ганцоў, сама выскачыла насустрач ім.

— Што здарылася? — запыталася, хоць не магла не здагадацца, што невыпадкова з'явіліся.

Адказ прагучаў у некалькі галасоў:

— Зрада, вялікая княгіня! Зрада!

— Хто здрадзіў?

Чакала ўсяго, толькі не гэтага:

— Януш Мазавецкі!

— Хутчэй апавядайце, што ён задумаў!!!

Ганцы неаднойчы бачылі яе, бо даўно пры княжацкім двары былі людзьмі сваімі. Па-добраму зайздросцілі Кейстуту, што ў яго такая прыгожая жонка. Захапляліся яе разважлівацю, памяркоўнасцю. Ведалі і іншае: крый божа яе чым-небудзь угнавіць. Тады Біруту не пазнаць. Твар пакрываецца чырвонымі плямамі, вочы спапяляюць нянавісцю. Таму і самі хацелі хутчэй расказаць, чаго з'явіліся. Не толькі пра крывіду зяця. Маўляў, за жонку Марыю атрымаў пасаг куды меншы, чым разлічваў. Толькі чакаў зручнага моманту, каб захапіць частку зямель цешчы.

Цяпер, даведаўшыся аб паражэнні Кейстута, выдзяўшы, што для яго настаў зручны момант. Захапіў Драгічын (не блытаць з цяперашнім райцэнтрам у Брэсцкай вобласці), пайшоў на Сураж. Там, як і ў Драгічыне, пакінуў сваіх людзей і прадоўжыў паход. Але з Каменцам нічога не атрымалася. Замак з мураванай вежай здавацца не збіраўся. Тады вырашыў узяць Бярэсце. Знаходжанне ў ім Біруты ў разлік не прымаў. Што можа зрабіць жанчына перад войскам, загартаваным у баях?

Бірута ўважліва слухала мужавых пасланцоў, не перабіваючы іх. Ціха, спакойна слухала. Ды яны заўважылі, што паступова твар яе чырванее. Разумелі, Мазавецкаму давядзецца нялёгка. Нарэшце княгіня падзякавала за атрыманні звесткі:

— Можайце вяртацца.

Ганцы пераглынуліся. Ім хацелася большай пэўнасці наконт таго, што трэба перадаць Кейстуту. Бірута таксама разумела, што без гэтага не абыйсця. Нарэшце высока ўзняла галаву. Адчуванне было, быццам на далёгядзе ўжо нясуцца вершнікі. Трэба яі мага хутчэй прымаць рашэнне.

— Перадзіце вялікаму князю, што абаронай Бярэсця займаюся сама, — хвіліну падумала. — Сама! Падтрымліваць

Бірута.

мяне не трэба. Хай Кейстут сваімі справамі займаецца.

Пасля не столькі пасланцам сказала, колькі сабе самой:

— Нічога, дарагі зяцёк, хутка даведаешся, як умее ваяваць цешча!

Вайдалотка — у таямнічасць лодка

Разумела, што трэба хутчэй даваць распараджэнні, каб належна сустрэць гэтага нягодніка (інакш успрымаць Януша Мазавецкага ўжо не магла). Але не стала рабіць гэта адразу. І таму, што час яшчэ быў. Існавала і іншая, не менш важкая, прычына. Менавіта ў гэты момант, калі ганцы развіталіся з ёю, падумала, што адна ўзялася супрацьстаяць Янушу невыпадкова. Гэтаі перамогаі, а ў ёй не сумнявалася, дакажа, што такое сапраўднае каханне. Яе да Кейстута і яго да яе. Зяцё гэта ніколі не зразумеў, бо не Марыя патрэбна была яму, а яе багацце. З-за вялікага кахання да мужа яна і возьме на сябе гэты, зусім не жаночы, цяжар барацьбы. У Кейстута іншых спраў стае. Прылегла крыву адпачыць, і ажыло тое даўнае, калі яна яшчэ не вялікай княгіняй была.

Нарадзілася ў заможнай сям'і. Хацела заўсёды жыць у бацькоўскай хаце, штодзін адчуваючы мацярынскую ласку, клапатлівых позіркі бацькі, выйсці замуж, гадаваць дзяцей. Толькі нечакана ў доме з'явіліся жрацы. Бірута чула крыву пра іх. Мама расказвала, што на беразе мора ў сасновым лесе ёсць вялікае капішча, прывсвечанае багіні Праўрмі. Агонь каля яго кругласучатна падтрымліваецца вайдалоткі. Іх жрацы выбіраюць з маладзенькіх дзяўчатак. Абаязкова з заможных сямей. І абавязкова прыгожых.

— Ты ж казалася, што і я прыгожая, — засаромелася Бірута.

— Але, каб стаць вайдалоткай, гэтага мала. Яны строія ў паводзінах. Даюць зарок бясплоднасці.

— Значыць, — здагадалася Бірута, — ніколі не выйдзеш замуж.

— Каб жа толькі гэта...

— Што яшчэ?

— Яны не могуць мець каханага чалавека.

Пачуўшы гэта, Бірута засмуцілася. Ведала, што вайдалоткі з'яўляюцца ахоўніцамі свячэннага агню, і хацела стаць адной з іх. Але як жыць без сям'і, дзяцей? — А калі вайдалотка парушыць зарок? — Лепш не ведаць пра гэта...

Даведалася Бірута такое, ад чаго ёй не па сабе стала. Адступніц гольмы на высокай сасне вешаюць, дзе яны і паміраюць. Могуць і жывымі ў зямлю закапаць. А то зашываюць у скураны мяшок разам з сабакам, кошкай, некалькімі змеямі і каменнем ды кідаюць у мора. Кара чакала і тых, па чым недагледзе згасала вогнішча. Закопваюць жывымі.

Нічога не хавала маці, усю праўду паведала. А не пусціць жрацоў у хату не магла. Прыход іх успрымаўся насельніцкамі як свята, бо далёка не ўсе ўдастойваліся такога вялікага гонару. Аказваецца, жрацы ўжо ведалі, што ў гэтым доме гадуецца такая прыгожая дачка. Ведалі яны і пра тое, што ёй споўнілася пятнаццаць — узрост, калі пачынаюць служыць багіні Праўрмі. Таму маці Біруты, даведаўшыся, што хочучы пабачыць яе дачку, была не супраць.

Далей усё адбывалася, як у нейкім зачараваным сне. Маці ўжо не працівілася таму, што яны гаварылі Біруце. Дзяўчынка ж не проста слухала іх, а ва ўсім пагаджалася. У рэшце рэшт сышлі на тым, што быць ёй вайдалоткай.

Аказалася яна княжацкай

Пачалася для Біруты новае жыццё. Яна спачатку успрымалася нейкім чужым. Ды і цяжка было праводзіць усю ноч каля вогнішча, размешчанага сярод векавых дрэў. Калі ўслухоўвалася ў пошум іх галін, здавалася, што за кожнай хаваецца хтосьці, хто, дастаткова страціць пільнасць, кнецца да кастра. Іншыя вайдалоткі супакоівалі, што не трэба ніколі і нічога баяцца. Сама багіня Праўрмі ахоўвае іх. Не трэба паляхоцца і людзей, якія прыходзяць пакланіцца ёй. Завітваюць, каб душой ачысціцца.

Праўда, хутка пачала адчуваць на сабе пільныя позіркі мужчын, але да гэтага ставілася спакойна. Памятала, што зямное жыццё не для яе. Не ведала, што яны не проста кідаюць на яе зацікаўленыя позіркі, але і глядзяць вачыма, поўнымі захаплення. Весткі пра яе прыгажосць дайшлі і да князя Кейстуга, аднаго з сыноў вялікага князя літоўскага Гедыміна. Ён прыглыбляўся зязьніччым. Гэта і паспрыла таму, што да яго дайшлі весткі аб незвычайнай прыгажосці адной з вайдалотак. У тых мясцінах, дзе знаходзілася вогнішча багіні Праўрмі, яму быць не даводзілася. Ды так хацелася...

Калі некая апынуўся ў мясцінах, дзе, як чуў, і знаходзіцца вогнішча зязьнічцаў, вырашыў прагуляцца па лесе. Ахову не ўзяў, запэўніўшы яе, што ў глухіх месцах нічога з ім не здарыцца. Неўзабаве ўбачыў не толькі вогнішча, але і Біруту, якая паднялася дзяброўку. Што гэта яна, сумнявалася не давялося: шукай не шукай — прыгажэйшай не знойдзеш. Убачыўшы яго, яна закрычала. Нагадвала птушку, якая яшчэ не паспела трапіць у сіло, але разумее, што ўратавацца не ўдасца.

— Не бойся мяне, — прамовіў ціха.

— Хто ты? — Бірута адступіла назад, не адводзячы ад яго вачэй.

— Жамойцкі князь.

— Князь? — адчувалася, што сказала гэта не з-за цікаўнасці, а каб не маўчаць. — Што табе трэба?

Зразумеў, што хітраваць нельга. Скажаў, што думаў. А думаў, што і сапраўды такой жаночай прыгажосці нідзе не знайсці:

— Будзь маёй жонкай!

Такая прапанова прагучала для яе нечакана. Разумела, што, калі хто з вайдалотак пачуў гэта, кары не мінуць. Пакараюць строга. Жрыцы і так здасціцца яе прыгажосці. Палічаць, што з'яўленне гэтага князя не выпадае. А ёй хацелася жыць. Як ні дзіўна, ужо і дзеля гэтага князя, Кейстуга. Таму і сказала:

— Толькі не сёння.

— Нікому ні слова, — напамніў ён, хоць і так разумее, што будзе маўчаць. — Хутка буду, — і гэтаксама нечакана, як з'явіўся, знік.

Яшчэ больш яны зблізіліся, нягледзячы на вялікую рознасць у гадах, калі нарадзіліся першынец Вітаўт. А ўсяго толькі сыноў у іх было ці то шэсць, ці то сем. Калі памёр вялікі князь літоўскі Альгерд,

у ВКЛ пачалася новая барацьба за ўладу. Дастойная змена падрасталала і ў яго, і ў Кейстуга. Атрымлівалася, што ў мутнай вадзе вырашыў палавіць і яго зяць.

Гонар пачакае, галоўнае — уратавацца

Бірута не сумнявалася, што Мазавецкі ў Бярэсці з'явіцца дні праз два-тры, а то і раней. У яго інтарэсах — дзейнічаць хутка. Да ўсяго, магчыма, спадзясца, што пра яго здраду цешча нічога не ведае. А можа, маркуе ўладзіць справу палюбоўна. Падумаўшы гэта, не ўстрымалася, усміхнулася: «Спадзявайся, зяцёк, спадзявайся... А падаруначак такі атрымаеш!» Загадала ўсур'ез заняцца абаронай. Умацавалі ў замку месцы, дзе трэба было чакаць большага наступлення воінаў Януша. Загадала паднесці туды больш камянёў. Ды і смалы ў вёдрах. Пры наступе не толькі зброя і боепрыпасы спатрэбяцца. На ўсякі выпадак напамінала тым, хто думаў, што ўсё можна вырашыць мірным шляхам:

— Гаворкі пра здучу замка ісці не можа, — і дадала рашуча: — Выстаім!

Калі дзасорныя паведалі, што войска Мазавецкага набліжаецца, сама вырашыла кіраваць абаронай. Для гэтага паднялася на вежу, загадала:

— Падпусціць бліжэй, на адлегласць палёту стрэл, а тады — першы падарунак.

Януш Мазавецкі, якому паведалі, што цешча знаходзіцца ў горадзе, меркаваў, што лёгка знойдзе з ёй паразуменне. Не ўяўляў, што яшчэ на падыходзе да замка будзе сустрэты дзясяткамі, сотнямі стрэл.

— Ну і мамачка, — гучна вылаяўся, а пасля загадаў войску: — Не спыняцца!

Хоць і абурўся цешчынай «негасцінасцю», усё ж прапанаваў ёй адчыніць вароты. Запэўніўшы, што даруе жыццё. Аднак такая «дабрыня» выклікала не тую рэакцыю, на якую ён разлічваў. Распаўняўная смала са сцен палілася патокамі, з усіх баяніц дажджом палаялі стрэлы, а следам пасыпаліся камяні. Давялося перайсці на аблогу, каб паступова падрыхтавацца да штурму. Толькі ні першы, ні другі наступ нічога не далі. Мазавецкі ўпэўніўся, што калі Бярэсця давядзецца затрымацца надоўга. Можна было б і адступіць. Ды разумеў, што пасля гэтага насмешкі будучы яму спадарожнічаць усё жыццё. Гэта ж трэба — чалавека вайсковага цешча перамагла!

І ўсё ж мусіў адысці, калі даведаўся, што братавай выдзяўшы дапамагчы вальскі князь Любарт-Дзмітрый. Разумеў, што на яго бок пярэйдзе і Бірута. Рызыкаваць не стаў, а знявагу, палічыў, можна і перажыць.

* * *

У гэты час Кейстут і Вітаўт сабралі каля 9 тысяч чалавек народнага апалчэння, каб выступіць супраць Ягайлы. Але прыбліжаныя людзі ўгаворвалі пайсці на перамовы. Не здаваліся, наколькі ён каварны. У Вільні, дзе павінны былі канчаткова вырашыцца спрэчныя моманты, Кейстут і Вітаўт былі арыштаваны. Вялікі князь трапіў у Крэўскі замак, дзе нанятая забойцы задушылі яго. Вітаўту ж удалося выратавацца.

Скіргайла ж, заняўшы Бярэсце, загадаў Біруту ўтапіць у Бузе. Паводле другой версіі, яе паланіў Ягайла. Нагадаў, што, выйшаўшы замуж за Кейстуга, стала клятваадступніцай. Адаў пад суд. Вырак быў той самы, толькі не ў Бузе, а ў Нёмане. Аднак у апошні момант перадумала. Вітаўт ужо быў на свабодзе, расправы з маці не даруе. Нібыта Біруту пасялілі на лецішчы багіні Праўрмі. Ёй даравалі клятваадступніцтва. Каханне ж не падсуднае, а яна ж хакала Кейстуга так, як нямногія жанчыны ўмеюць. Памерла ў 1416 годзе, па іншых звестках — у сярэдзіне жніўня 1382 года.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Вечнае супрацьстаянне

У мастацкай галерэі «VILNIUS» адкрылася выстаўка жывапісу і графікі пад назвай «Свята і цень». Прадстаўленыя работы двух мастакаў — Ірыны Гаспадарскай і Ксеніі Місан-Быстрой, якія працуюць у розных тэхніках і жанрах, але іх карціны арганічна дапаўняюць адна адну.

Ірына Гаспадарская нарадзілася ў Кіеўскай вобласці, але ўжо доўгі час жыве ў Беларусі. Скончыла Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт па спецыяльнасці «Мастак-тэхналаг». У мінулым годзе стала членам творчага аб'яднання «Еўразійская мастацкая супольнасць». Персанальныя выстаўкі адбыліся ў Наваполацку, Барысаве, Мінску. Мастачка ўдзельнічала ў калектыўнай выстаўцы-конкурсе «Вясенні салон» ад Беларускага саюза жанчын, у рэспубліканскім праекце «Арт-Мінск». У 2020 годзе Ірына заняла 3-е месца ў конкурсе «Сімвалы маёй краіны», што праводзіўся пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Рэспубліканскага грамадскага аб'яднання «Белая Русь». Сёлета творчасць мастачкі была прадстаўлена ў розных выставачных праектах, арганізаваных Еўразійскай мастацкай супольнасцю. Аўтарскія работы знаходзяцца ў прыватных калекцыях.

Карціны, прадстаўленыя на выстаўцы «Свята і цень», вяртаюць чалавека да прыроды, да чагосяці старажытнага. Спакойныя, мяккія колеры, якія быццам пераходзяць з аднаго палатна на другое, злучаюць работы ў адзінае цэлае. Невялікая частка карцін прысвечана космасу, прыгожым снітанкам і захадам сонца. Магчыма, гэта рэшткі натхнення, якія засталіся пасля выстаўкі «Касмічныя рытмы — 2023». На карціне «Блізняты Сонца і Месяца» аўтар адлюстравала сімвалы шматлікіх старажытных міфаў і легенд, прысвечаных

Ірына Гаспадарская
«Блізняты Сонца і Месяца», 2024 г.

святламі, якія адначасова з'яўляюцца галоўным лірычным супрацьстаяннем і сямбрамі на таямнічым небасхіле. Мастачка выкарыстоўвае звыклыя для гэтай тэматыкі колеры — насычаны жоўты і пашчотны белы. Нават не глядзячы на назву твора, можна здагадацца, што на ім адлюстравана, — так удала Ірына Гаспадарская перадала вобразы нябесных святлаў.

Тэма Месяца працягваецца ў рабоце «Мелодыя сусвету». Велізарны светлашэры шар з фігурнымі кратарамі на залаціста-сінім фоне адсылае нас думкамі ў касмічныя прасторы. Святла здаецца нерухомым, але дынаміку ствараюць гарызантальныя блакітна-жоўтыя стужкі, быццам каметы на цёмным начным небасхіле.

«Блізняты» знайшлі адлюстраванне на дыптыху «Цішыня». Спачатку наведвальніцаў сустракае выява фіялетава-жоўтага світанна. Лёгка градыент ад

светла-жоўтага да ліловага і цёмна-фіялетавага натуралістычна перадае сапраўдную прыгажосць летняй раніцы. На другой карціне адлюстравана глыбокая ноч. Светло ад танюткага Месяца кладзецца на цёмныя марскія хвалі халодным белым бляскам.

Гэты серабрысты колер пераходзіць на іншыя работы Ірыны Гаспадарскай. Яны ўжо больш «зямныя», але таксама маюць фантастычныя і адметныя ноткі. Карціны «Тайга» і «Першыя замаразкі» выкананы ў адзіным стылі. Тонкія чорныя лініі, баланс святла і цемры, сярэбраныя ніткі звязваюць сюжэты. Такі настрой працягваюць работы «Готыка — музыка ў камені», «Падарожжа», «Зімовы раманс», «Усе людзі — акцёры на сцэне жыцця». Чорныя фігуры на белым фоне не выглядаюць змрочна і нудна, а добра прапрацаваныя дэталі змушаюць наведвальнікаў спыніцца, каб паразважаць. Дапаўняюць кампазіцыю таксама чорна-белыя творы, дзе ўжо пануе цёмны колер. Тут таксама можна знайсці традыцыйныя матывы ў сучаснай містычнай апрацоўцы.

Павольна фантастычныя фігуры Ірыны Гаспадарскай перацякаюць у яркія сімвалічныя вобразы Ксеніі Місан-Быстрой. Мастачка скончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў. Працуе ў кніжнай графіцы, стварае дэкаратыўныя пано. Персанальныя выстаўкі Ксеніі Місан-Быстрой праводзілі ў розных гарадах Беларусі. Творца актыўна ўдзельнічае ў гарадскіх і рэспубліканскіх праектах.

Не трэба быць спецыялістам, каб зразумець тэму, якая чырвонай ніткай

праходзіць праз усе прадстаўленыя творы Ксеніі Місан-Быстрой, — шахматы. Амаль на кожнай карціне мастачкі можна знайсці пешку ці ладзю. У адзіным стылі выкананыя работы «Пустыня» і «Здабыча», дзе намаляваны ігуана на шахматнай дошцы і кот з каронай і фігуркай «каралевы». Акрамя формы іх аб'ядноўваюць пазалочаныя элементы на цёмным фоне. Такі ж прыём выкарыстаны на карціне «Каралеўскае жыццё, ці Крывавае пешкі». З-за чорнага і крывава-чырвонага колераў работа здаецца цёмнай і змрочнай, што адлюстроўвае цяжкую барацьбу за жыццё не толькі ў шахматнай гульні, але і ў нашай рэальнасці. Заўсёды ёсць той, хто прайграе...

Ксенія Місан-Быстрая «Пустыня», 2024 г.

Тэму барацьбы працягваюць творы «Супрацьстаянне», «Гендарныя гульні» і «Гульні розуму». Атмасфера на гэтых палатнах нагадвае папулярны міні-сэрыял ад Netflix «Ход каралевы», прэм'ера якога адбылася ў 2020 годзе. Мастачка таксама паказала напружаную барацьбу за першыноў.

Ксенія Місан-Быстрая, у адрозненне ад Ірыны Гаспадарскай, выкарыстоўвае яркія фарбы, хаатычныя штрыхі і плямы, якія потым ствараюць непаўторны сюжэт. Карціны Ірыны Гаспадарскай спакойныя і мяккія, вяртаюць веру ў містычныя з'явы і запавольваюць бясконы гарадскі рух. Работы Ксеніі Місан-Быстрой, наадварот, запальваюць у душы поўныя жыцця, імкненне да перамогі. Свята і цень у кожнай паасобку і на сумесным творчым шляху.

Выстаўка працуе да 26 мая.

Лізавета КРУПІЯНЬКОВА,
фота аўтара

зваротная сувязь

Загадкі неспазнаных берагоў...

Канал «Культура» Беларускага радыё запрашае слухачаў літаратурна-мастацкай і пазнавальнай перадачы.

У выхадныя — праект Навума Гальпяровіча «Сучаснікі. Літаратурныя партрэты», у якім аўтар расказвае пра вядомых айчынных літаратараў. Гэтым разам размова пойдзе пра Васіля Зуёнка.

У нядзелю і панядзелак — радыёверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» Навума Гальпяровіча — сустрэча з паэтам, даследчыкам, загадчыкам музея Максіма Багдановіча Міхаілам Бараноўскім.

На буднях у праграме «Літаратурная анталогія» — старонкі рамана Фёдора Дастаеўскага «Браты Карамазавы» (у выкананні Алега Вінярскага). У «Радыёбібліятэцы» з панядзелка да пятніцы —

раман Івана Чыгрынава «Плач перапёлкі» (у выкананні Маргарыты Захарыя).

У праграме «Прачулым радком» у выхадныя — вершы Міхася Башлакова.

У перадачы «Літаратурныя гісторыі» — апаваданы айчынныя і замежныя аўтараў.

Для юных прыхільнікаў мастацкага слова — праект «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя». Штовечар у 21.00 «Вячэрняя казка» для самых маленькіх.

Праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і зместам новага нумара «ЛіМа».

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

Адрас радыёцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
адказны сакратар — 377-99-73
аддзел крытыкі і бібліяграфіі;
прозы і паэзіі; мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісныя індыксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальныя льготны для настаўнікаў;
63852 — ведамасны;
63880 — ведамасныя льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

15 красавіка — у Палац ветэранаў (вул. Я. Купалы, 21) на творчую сустрэчу з Міхасём Пазняковым. Пачатак у 15.00.

16 красавіка — у СШ № 62 (вул. Асаналёва, 16) на творчую сустрэчу з Міхасём Пазняковым. Пачатак у 10.00.

16 красавіка — у кнігарню «Светач» (пр. Пераможцаў, 11, 2 паверх) на прэзентацыю кнігі казак Уладзіміра Мазго «Пёўнік-спеўнік». Пачатак у 11.45.

16 красавіка — у Рэспубліканскі цэнтр Нацыянальных культур (вул. Чырмына, 19) на літаратурна-музычны вечар па выніках міжнароднага конкурсу паэзіі «Арменія ў душы». Пачатак у 18.00.

17 красавіка — у публічную бібліятэку № 21 (вул. Слабадская, 63) на творчую сустрэчу, прысвечаную 80-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Пачатак у 11.20.

18 красавіка — у вялікую залу Дома літаратара на вечар, прысвечаны 300-годдзю класіка сусветнай літаратуры туркменскага паэта, філосафа і асветніка Махтумкулі Фрагі. Пачатак у 18.00.

18 красавіка — у бібліятэку № 7 (вул. Пляханова, 97/4) на анлайн-сустрэчу з дзіцячымі пісьменнікамі Саратава. Пачатак у 14.00.

18 красавіка — на свята паэзіі і музыкі «Зэльвенскія сакавіны» з удзелам паэтаў сталічнага аддзялення СПБ у г. п. Зэльва Гродзенскай вобласці. Пачатак у 12.00.

18 красавіка — на пясчэджне Клуба творчых жанчын «Спадарыня» «Спяшайцеся жыць» у публічную бібліятэку № 5 (вул. Казлова, 2). Пачатак у 17.00.

14 красавіка 60-гадовы юбілей святкуе Мікалай Гаўрылаў.

18 красавіка 75-годдзе адзначае Лідзія Возісава.

Саюз пісьменнікаў Беларусі і Мінскае гарадское аддзяленне СПБ смуткуюць з прычыны смерці паэта Міколы Алксандравіча МАЛЯЎКІ і выказваюць спачуванні яго родным і блізкім.

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», радыёцыіна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак
Дзяніс Барсукоў

Віктар Гардзей
Уладзімір Ніламедаў
Вольга Дадзіёмава
Алесь Марціновіч

Вячаслаў Нікіфарав
Мікалай Чарніцэў
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Рупакісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца.
Газэтыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі аўтараў публікацыі.
Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыі, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 2 40 14